

Ponedeljek v šoli.

Kako naglo in prijetno mine učna ura v šoli, ako so učenci in učitelj z vso svojo dušo pri stvari, ako sledi vprašanju na mah odgovor in temu zopet novo vprašanje, tako da zamore učitelj brez posebnega truda in brez vsake potrate dragocenega časa iz glav svojih učencev izvajati, kar jih hoče učiti? Kako veselo, kako živahno je tedaj v šoli! Učenci si domišljajo, da so kar sami našli rezultate, ter se prav po otročje vesele zakladov, katere si tako lahkim načinom pridobivajo in prisvajajo. Takih plodovitih ur pa ne šteje šolsko leto preobilo. Zelo redki so sicer slučajji, da so učenci duševno razpoloženi, učitelj pa ne, a tem večkrat se prigodi, da stopi učitelj vsestranski pripravljen in z največim navdušenjem pred svoje učence, da jim hoče podati le to, kar je po korenitem pretresovanju kot najboljše spoznal, a učenci zevajo in so duševno popolnoma odsotni.

To pa opazujemo navadno v prvi učni uri ob ponedeljkih, kakor tudi ob drugih dnevih v tednu, kateri slede kakemu prazniku ali sploh prostemu dnevu. Posebno raztreseni so otroci, ako je bil slučajno še v soboto ali v ponedeljek kak praznik. Zabitost je v takem slučaju navadno splošna in, ker sta bila dva prosta dneva, tudi dvakrat večja, in s strahom in obupom opazuje takrat učitelj, kako postaja zevanje pred njegovimi lastnimi očmi epidemično. Večina otrok je namreč s svojimi mislimi še vedno pri raznih igrah in zabavah prejšnjega dne, tako da se mnogi za predmet, v katerega bi se morali vglobiti, ne morejo celo nič navdušiti, tisti jim ne sega celo nič do srea, ampak jim je naravnost dolgočasen, včasih celo ostuden.

Kaj pa naj počne, kako se naj obnaša učitelj v tako kritičnem položaju napram taki motno gledajoči in neprenehoma zevajoči ponedeljski družbi? E kaj, temu se da s priprostim sredstvom v okom priti! Vedno se še nahajajo častne izjeme med takimi „slušatelji“ — učenci, kateri so vsak dan, vsako uro duševno razpoloženi, s katerimi je delo vedno lahko, prijetno plodovito. Do teh naj se v takem slučaju obrne učitelj; potem se mu vsaj ne boče treba „jeziti“ in zastonj napenjati svojih pluč in tako si je vsaj v svesti, da ko zadoni prijetni glas šolskega zvonca na njegovo uho, ni eno uro „prazne slame mlatil“.

V prvih letih svojega učiteljevanja sem se ravnal tudi jaz po tem „načelu“; ničesar si nočem oponašati zaradi tega, saj sem prepričan, da je dovolj starejših in bolj praktičnih učiteljev od mene, kateri si v enakih kočljivih slučajih tudi ne vedo drugače pomagati. Ali sčasoma sem začel resno premišljevat i o tem vprašanju ter ga vsestransko pretresovati. Rekel sem si: „Kaj, jaz se naj pokorim tej splošni apatiji, temu indiferentizmu svojih učencev do predmeta, za katerega jih mislim ogreti, jaz naj se tej mlačnosti umaknem in naj s tem priznam, da je tukaj moja umetnost pri kraju? Ne, nikakor ne, to ne sme in ne more biti: jaz moram ves razred vzdramiti in spraviti v ogenj, jaz ga moram pridobiti in navdušiti za svoj predmet!“ In zastavil sem vso svojo energijo v dosego tega smotra, in glej — ne zastonj!

Ako opazim, da je napočil tak kritičen dan, tedaj se skrbno varujem, da ne pokažem učencem svoje nevolje in še manje mi pride na misel, razburiti se ali celo „razgrajati“ — tako postopanje le poostri položaj — ampak jaz poskušam napraviti kakšen — dovtip. Nikdo naj ne misli, da mora to biti kaj izvanrednega, sličnega onim duševnim proizvodom, ki jih čitamo po šaljihv listih à la „Fliegende Blätter“ ali „Brivee“ ter da bi učitelj v to svrhu moral vedno imeti polno bisago takih dovtipov za svoje učence na razpolago ali da bi sploh moral biti Bog ve kako dovtipen človek. Ne, tako ne mislim in bi tudi ne bilo prav. Navadno naredi samo ena edina dovtipna beseda — seveda danemu položaju primerna — svoj učinek. Učenci, kateri so količkaj pazljivi, razumejo, kam eika moja beseda, ter bruhnejo v glasen, neprisiljen smeh. — To pri meni ni prepovedano, vendar mora smeh takoj zopet ponehati — nikakor pa ne sme preiti v dolg in preglasen kroat.

Sedaj začne mikati Petra, ki je, z motnim očesom v svoji klopi sedeč, „prežvekoval“ v svojem duhu vtiske včerajšnjega prostega dneva, sedaj začne mikati tudi Pavla, ki je premleval v svoji zamišljeni glavi, kar je v nedeljo bil prijetnega doživel. Peter in Pavel se vzdramita iz svojih sanj, naenkrat sta po koncu ter začneta poslušati in vsak pri sebi misli: „Sedaj sem pa nekaj zamudil! Zakaj se le smeji jo drugi?“

In ona se smejita vendar ravno tako rada kakor vsi drugi otroci! In sedaj odpreta oči in ušesa na stežaj, da ne zamudita in ne preslišita več prihodnjega povoda za smeh. V tem hipu pa je tudi za me igra dobljena. Kmalu se ponudi prilika — toda to mora biti popolnoma neprisiljeno — za drugi dovtip. Sedaj se smejita, ker sta poslušala in pazila, tudi Peter in Pavel z drugimi učenci ter si mislita: „Če je pa tako, potem pa je že vredno, poslušati še dalje!“

Kadar smo tako daleč, tedaj pa poskrbim, da se izpremeni situacija. Šali sledi naenkrat — otroci se tega komaj zavedajo — resnoba, kar se doseže s tem, da stavim učencem vedno težja vprašanja, katera se nanašajo na že

obdelano učne tvarino in pravi odgovori učencev kažejo sedaj, da je prešla ta snov v njihovo duševno last. Sedaj se zablistajo prej motne oči, v šoli postane naepkrat živahno, vsak se zanima za predmet, in vse polno drobnih ročic se dviga kakor za stavo. Katere učence naj kliče sedaj učitelj, katere naj s tem odlikuje? Jaz kličem načelno sedaj tiste izmed množice roke dvigajočih učencev, od katerih smem najmanj pričakovati pravega odgovora. Zares se slišijo zaporedoma nekateri krivi odgovori. Teh pa ne zavračam osorno ali celo žaljivo, ampak rečem samo: „Krivo!“ ali „Ne!“ ali kaj sličnega. Potem kličem zaporedoma druge učence, dokler ne najde eden pravega odgovora. Tisti učenci, kateri se tudi imeli pravi odgovor pripravljen, obžalujejo sedaj, da niso dobili besede, in sedaj vem, da zamorem z uspehom svoje delo nadaljevati: ves razred je kakor elektriziran. Pri naslednjem vprašanju ne oglašajo se samo tisti učenci, ki imajo pravi odgovor pripravljen, ampak svoje roke dvigajo tudi tisti, ki še stavljeno vprašanje živahno pretresujejo. Med tem pa, ko pokličem principijelno vedno najpoprej tiste učence, ki so najslabši, vzbujam v onih, ki so na odgovor pripravljeni, skrajno nestrpnost. Najrajši bi vstali raz svoje sedeže, vsak bi bil rad poklican in je skoraj užaljen, ako se mu ne izpolni volja.

V takem trenutku pa, ko je ves razred, rekel bi, kakor v ognju, disciplina ni ravno vzorna, in marsikdo bi pomenljivo majal s svojo glavo, ako bi tedaj stopil v šolsko sobo. Ali to ne de nič; saj se da doseči, ako postajajo učenci preživahni, v istem hipu zopet predpisano stanje. Pouk se prekine, učitelj obmolkne, eden pomenljiv pogled — in razred se lahko pokaže in predstavi tudi najbolj pedantnemu nadzorniku. — Sploh pa se gre v takih slučajih za to, tolmačimo li pojem „disciplina“ iz nižjega ali višjega stališča. Značilne so v tem pogledu besede izvrstnega pedagoga Mohaupta, ki se glase: „Wer hat wohl bessere Zucht: der blos die Leiber, oder der die ganzen Menschlein in den Bann seines Wortes und seines Willens zwingt?“ — Tudi Diesterweg imel je v slučajih, ko je bilo duševno občevanje med njim in njegovimi učenci posebno živahno, tako slabo disciplino, da so njegovi razgreti in navdušeni poslušalci navadno zapaščali svoje sedeže ter se zbirali okrog mojstra pri šolski tabli! To dejstvo utegne potolažiti vest onim tovarišem, kateri so v zadevi „discipline“ med poukom preozkosrčni, kateri jo zahtevajo za vsako ceno, misleč, da je disciplina res alfa in omega uspešnega delovanja v šoli.

Med tem pa, ko se je ves razred z učiteljem vred v novi predmet najbolj vglobil, se navadno zgodi, da je učna ura pri kraju, ne da bi se bila tudi učna slika, temu času odmerjena, popolnoma obdelala.

Ali naj učitelj v takem slučaju prekine, ali naj preide k drugemu predmetu? Ako hoče biti vesten v smislu urnega reda, ki visi na steni, tedaj vsekako, nikakor pa ne, če mu je pri srcu smoter, ki ga je mislil s podajanjem nove tvarine sè svojimi učenci v dotični uri doseči. Nekateri pe-

dagogi priporočajo naravnost, naj se v takih slučajih učitelj bolj prosto giblje ter naj se odloči vselej za to, od česar pričakuje večjega uspeha. Mohaupt pravi: „Braucht der Lehrer eine halbe oder gar drei Viertelstunden, um die allgemeine Aufmerksamkeit der Schüler zu erzwingen, dann wäre es ewig schade, mit dem Glockenschlage abzuberechen; denn es könnte sehr leicht passieren, dass der Lehrer in der nächsten Stunde dieselbe mühevoll Arbeit von neuem zu verrichten hätte und das Ergebnis dieser beiden Stunden wäre gleich Null!“ — Umevno je, da se mora izgubljen učna ura, ki je bila namenjena kateremu drugemu predmetu, pri prvi priliki zopet nadomestiti.

Ne da se torej tajiti, da moreta biti dve zaporedni učni uri, istemu predmetu namenjeni, pod zgoraj navedenimi pogoji bolj plodoviti, nego dve posamezni ločeni uri, in da v takih slučajih ne more biti od škode, enemu predmetu posvetiti po dve uri zaporedoma.

Da se temu ne da oporekati, za to navedemo lahko dejstvo, katero je gotovo izkusil vsakdo že sam na sebi, dejstvo namreč, da nam duševno delo začetkoma ne gre tako hitro in tako lahko izpod rok, nego li nekaj časa pozneje.

To se pa zamore priporočati le na višji stopnji in le v tistih izjemnih in primeroma redkih slučajih, kadar so učenci začetkom učne ure zelo raztreseni in vsled raznih zunanjih vplivov duševno odsotni, kakor se to večkrat opazuje ob ponedeljskih in drugih šolskih dnevih, kateri slede praznikom ali sploh prostim dnevom.

Matija Lichtenwallner.

Vzgojevalni pomen spisnega pouka.

Piše Matija Herić.

Veš kaj, France, gospod učitelj so prinesli spisnice. Danes bodemo popravljali spisto nalogo. Veselim se že dobrega reda; saj sem dosedob ohranil zvezek snažen, pisal sem lepo, pazil na vse opazke gospoda učitelja, ko so nas pripravljali za spisto vajo^a. Tako modruje Lepejev Frančišek, razodevajoč svojo radost Javornikovemu Tonetu, zagledavši spisnice na učiteljevi mizi. Kakor blisk se raznese vesela novica od klopi do klopi. Veselja glas se razlega po vsem razredu. Ali ti ne poskakuje radosti srce, dragi mi tovariš, videč obilo poplačan svoj trud? Gotovo ti ni žal, da si prebil nekaj ur, vestno popravljajoč spisto vajo, v kateri se zreali ljubezen do nežne cvetlice, do belega zvončka.

Prav je tako; saj si premišljeno izbral snov ter jo podal o pravem času v izdelovanje. Koncem februarja si opozoril učence na milo cvetlico.

Prve dni marcija si jo svojim učencem kazal, slikal in popisal, da se je ogrelo njih sree za njo. Prav se jim je omilila, čeravno si omenil, da je njena čebula strupena. Da še si jo bolje ohranijo v spominu, so jo primerno popisali v svoje spisnice. Tako si učencem vcepil ljubezen do belega zvončka, do evetlic, do prirodnin, do prirode. Vzbudil pa si tudi v učencih zanimanje za spisne vaje, za delavnost. In kaj še več. Snažni zvezki, skrbno izdelana zadača in lepa pisava — pričajo o redu in snagi. Tudi se še učenci učé razsojevati vrednost in korist spisnih vaj. Lep red vzbuja v sreih učenčevih pravo veselje do predmeta, lep uspeh pa samozavest, pravno moč in samostalnost učenčevo.

V pojasnilo naše zadače hočem podati nekatere vzorce za spisne vaje, iz katerih more misleč čitatelj razvideti, da pri takih vajah morata um in sree dobivati primerno hrano, da se morata praksa in idejalnost v pravem soglasju združevati.

Evo spisna vaja!

Beli zvonček

je na izmed prvih in najmilejših pomladnih evetlic. Ze konca meseca februarja raste najrajši na mokrotnih krajih, razveseljujoč stare in mlade.

V zemlji leži podolgasta, okrogla, bela, pa strupena čebula. Iz nje raste peden dolga betva, ovita v dva srčasta lista, ki tičita spodaj v kožnati nožnici. Na pripognjenem koncu visi nežna evetličica, kimast evet, podprt s krovnim listom.

Cvet je podoben zvončku. Čašice ni. Venčič ima 6 lističev; vnanji trije so večji in beli, notranji trije pa manjši, srčasti in zelenkasti. V krogu stoji 6 prašnikov z rumenimi vrečicami, ki imajo evetni prah v sebi. Na sredi stoji bel, na koncu zelen pestič. Pod njim je glavičasta plodnica.

Bela barva je podoba zimskega snega, zelena je barva vigredi, rumena barva vrečic pa nas spominja zlatih žarkov pomladanskega solnca.

Nova cerkev, 10. dne marcija 1898.

Takó ti ponuja pomlad naslikati učencem rumeno trobentico in dišečo vijolico. V drugih letnih časih uporabljaj v to svrhu druge prirodnine, katere ti daja priroda v svoji lepoti, — in ogreval bodeš učencem sree za krasoto in korist raznih prirodnin, vzbujal bodeš v njihovem sreju idejalni in estetični čut, ki ima velik pomen za življenje otrokovo in za njegovo stališče v človeški družbi.

Izkušnja uči, da tudi vreme močno vpliva na človeka. Vsak dan je opazuje skrbni kmetič; kajti prisiljen je ravnati se po njem, opravljajoč mnogovrstna svoja dela pod milim nebom. Že otrokom se naj podaje prilika, da se uči spoznavati vreme. N. pr. :

Naše vreme v sušcu (1899).

Kako lep in prijeten je bil marcij prve dni. Bil je suh in topel, obeta-joč prijetno pomlad.

A dneva ne smemo hvaliti pred večerom, meseca ne pred njegovim koncem. To nas uči letos lastna izkušnja.

Mislili smo, da letos ne bo več mrazú. Ljudje so že posadili mnogo krompirja. Škrjance je že krožil po zraku, oznanjujoč s svojimi milimi pesnimi veselo vigréd.

In kaj se je zgodilo?

Na dan sv. Jožefa je začel sneg naletavati, — in danes 24. dne marcija je zapadel do kolena. Uboge ptičice, kako stikajo za hrano! Dajmo jim nekaj drobtinic, da ne bodo umirale gladú!

Mi pa prosimo ljubega Boga, da bodo topli vetrovi raztalili mrzli sneg. tedaj ne bo zmrznil posajeni krompir, živež ljudem in domači živini.

Cirkovec, 24. dne sušca 1899.

Ali ne vpliva tudi lepa pesem blagodejno na človeško srce? Ali ne blaži mila pesmica otroškega srca?

O le podaj o pravem času, o ugodni priliki učencem primerno pesem, odkrij jim krasoto njene vsebine — in spoznal bodeš, kako bo gorelo njihovo srce za lepoto materinega jezika, katero je pesnik vлил v pesniško obliko.

Razkladaj ob priliki učencem vnanjo pesniško obliko — in jim podaj v to svrhu sledečo spisno nalogo.

O vnanji pesniški obliki.

Kadar pesnik tvarja pesem, gleda posebno na lepoto, ki se razodeva v v soglasju njene vsebine z vnanjo obliko.

Pesnik sestavlja pesem iz ene ali več kitic, spletenih iz stihov, v katere ubira trohejske, jamske, daktilske in druge stope. V take stope se vežejo naglašeni in nenaglašeni zlogi, ki se menjavajo enakomerno, narejajoč taktično gibanje ali ritem.

Iz tega se učimo, da je pesnik navezan na pesniška pravila; zato se imenuje pesem tudi vezana beseda. Nauk o vnanji pesniški obliki se zove stihoslovje ali metrika.

Učimo se pesmi z veseljem na pamet, prebirajmo in popevajmo je radi!
Cirkovec, 12. dne aprila 1899.

Ne zabi pravočasno otroke opozarjati na može, bodi si žive ali mrtve, ki so vse svoje življenje žrtvovali v vzgoji in obražbo nadepolne mladine.

Taki životopisi blažijo otroško srce, ogrevajo otroke za blage značaje učeč, da se naj hvaležno spominjajo dobrotnikov človeštva in jih posnemajo v plemenitih dejanjih.

Opomni n. pr. meseca aprila šolsko mladež smrti vrlega mladinoljuba Ivana Tomšiča! Če mogoče, pokaži učencem njegovo sliko.

Spisna naloga bi se primeroma takole glasila. (Seveda se more ta ali oni dogodek iz življenja njegovega bolje poudarjati in konec glede na smoter spisne vaje različno naslikati.)

Ivan Tomšič

se je rodil 4. dne decembra 1838. v Vinici na Kranjskem. Čas mladosti mu je hitro potekel. Dopolnivši 21 let je začel učiteljvati. Po osemletnem službovanju je došel v Ljubljano. Tukaj je vztrajno deloval do svoje prerane smrti 17. dne aprila 1894.

Vsi ga dobro poznamo; saj je iz ljubezni do šolske mladeži izdajal „Vrtec“, časopis s podobami za šolsko mladino.

Tomšič je bil vesten učitelj in šolski nadzornik. Presvitli cesar mu je podelil zlati križec za njegove velike zasluge. Devet let ga je nosil, in zdaj vživa v nebesih za svoje trudapolno delovanje še lepše plačilo, nego je zlati križec.

Mi pa, dragi Ivan Tomšič, hočemo posnemati Tvojo ljubezen do domovine, Tvojo vztrajno delavnost ter Te hočemo hvaležni vedno ohraniti v blagem spominu!

Cirkovec 17. dne aprila 1899.

Vrlih mladinoljubov je rodila slovenska zemlja več — a v njihovi sredini se odlikuje v prvi vrsti A. M. Slomšek.

Ne sme ti miniti šolsko leto, dragi mi sotrudnik, da bi ne podal svojim učencem slike tega dobrotnika slovenske mladine. Kako radi ti bodo po tvojem navodilu v spisnice popisali njegovo življenje! Prilieno je, ako opisuješ razne črtice iz njegovega življenja. Vzemi vsakikrat drug poučljiv slučaj, da bode šolska mladež spoznavala vsestransko svojega največjega dobrotnika!

Velike važnosti je dandanes, da učimo mladino štediti. V 1. številki letošnjega „Popotnika“ je podal o štedljivosti gosp. Vek. Kukovec prav zanimiv spis, katerega Ti, dragi mi sotrudnik, vrlo priporočam v vsestransko pretresovanje in v uporabo.

V to svrho je potreben pouk o c. kr. poštnih hranilnicah. Najprimernejši čas za to zadačo je takrat, kadar z učenci rešuješ različne računske naloge o vlogah v c. kr. poštno hranilnico. Prepričaj se, da imajo učenci pravi pojem o c. kr. poštnih hranilnicah, ako ti uspešno izvršijo sledečo spisno nalogo.

O c. kr. poštnih hranilnicah.

Naša Avstrija je ustanovila c. kr. poštno hranilnico 28. dne maja 1882.

Kar vložem v poštno hranilnico, tega ne morem izgubiti; kajti država mi je porok za to. Tudi se ta denar ne more rubiti. Vrhu tega še nam od vložene vsote ni treba plačevati davka.

Posebno prilične so poštno hranilnice za trgovce in popotnike; kajti na vsaki e. kr. pošti lahko prejmejo vloženi denar. Nam pa dajo priliko, da se učimo štediti ter z malim gospodariti.

Za 10 h si kupim na pošti hranilni listek, na katerem je vtisnjena znamka po 10 h. Ko si zopet prihranim 10 h, si kupim znamko za 10 h in jo poleg vtisnjene prilepim v označeni predalček. S polno karto dobim na pošti hranilno knjižico.

Kadar si prihranim nekaj denarja, ga hočem vložiti v e. kr. poštno hranilnico.

Razen navedene naloge so moji učenci izdelali še sledeči: „Učimo se štediti!“ in „Štedljivost je podloga srečnemu življenju“. V obeh so se naslikali resnični dogodki iz vsakdanjega življenja.

Ako hočeš, potrpežljivi čitatelj, v „Popotniku“ objavljeni spis o štedljivosti uspešno uporabljati ter učence ogreti za prelepo čednost, stori tudi ti tako!

Velik vzgojevalen pomen ima sestava različnih listov. Tukaj je otrokom gledati na ovitek, na nadpis, na vsebino in vnanjo obliko lista, na pisavo, na red in snago.

Vnanja oblika bodi čedna, pisava prijetna in vsebina resnična; zato je pri izdelovanju listov učencem posebno izpolnjevati pravne zapovedi.

Neki mladenič, ki je z dobrim uspehom dovršil šolo, je prosil imenitnega trgovca, da bi ga vzel v prodajalnico, a ni dobil zaželene službe; kajti prosilni list je pričal, da prošnik ni poznal redú in snage.

Vsak učenec mora vedeti, da je odgovoren za vsak list, katerega pošlje med ljudi. Kako se lahko zameri, če je v pismu le količkaj hinavščine ali laži! Spisovni pouk o listih mu torej jači čuť resnicoljubnosti, mu razvija in krepi pravni značaj, ki je čestokrat odločilen, za njegovo bodoče življenje.

Večkrat se učencem nudi prilika, da najdejo v šolski knjižnici, pomenljivo berivo. Uporablaj eno uro na teden v pripovedovanje tega, kar so brali v izposojenih knjigah. Ako naletiš na posest ali sliko, koje vsebina otrokom blaži srce, podaj jim jo kot spisno nalogo! Tako bode berivo po spisnem pouku učencem neusahel vir, iz katerega bodo zajemali pravno moč, ohranjajoč um in srce v pravem soglasju.

V knjižnici se nahajajo več ali manj tudi zgodovinske slike; uporabljaj jih za spisno vajo. Iz jezika, duha in življenja svojih pradedov spoznavajo otroci vrline svojega naroda, — da se ga z vso ljubeznijo oklenejo. Vse to jim vzbuja in krepi ljubezen do materinega jezika, do mile domovine.

Kadar vračaš popravljene spisne naloge, takrat pohvali posebno slabejše učence, ki malokedaj dobe dober red. Verjami mi, da si s prijazno kratko pohvalo: „Zadnjikrat si pa vrlo rešil svojo nalogo“ učencu vcepil za vedno veselje do spisnih vaj, ki v prvi vrsti otroku nudijo priliko, uživati zlasti sad svoje samodelavnosti in dušne samostalnosti!

Tako učence hrepeni po jasnosti, vedno popravlja in popravlja, dokler mu jezikovni čut ne potrdi, da je prav pogodil. Kmalu izprevidi, da ni kar lahko pisati brez pogrška o kateremkoli predmetu — to ga stori pohlevnega.

Kako rad priznava, da mnogo drugih piše boljše nego on; tako se vedno bolj in bolj vadi čislati vzorne spise dušnih velikanov — in vse to vpliva zelo na njegovo bodoče življenje.

Iz povedanega shvatamo, da imajo spisne vaje velik vzgojevalen pomen. Otrokom se vceplja čut redu in snage; uče se spoznavati vrline svojega materinega jezika, naroda in domovine; v njihovem dubu in srečju se razvija in krepi estetični čut in нравni značaj, goji se spoštljivost do dušnih velikanov, ljubezen do naroda in domovine.

Resnica je torej: Spisovni pouk nam podaja mnogo ugodnih prilik, ob katerih učence obražamo, ne da bi jih samo krmili z golo vedo, jih duševno probujamo in povzdigujeemo ter jim spajamo um in srce v pravo soglasje — spisovni pouk nam pomaga vzgajati iz nadepolnih učencev dobre državljane, sposobne ude človeške družbe, olikane ljudi.

Učene metode zemljepisnega pouka.

Dragotin Přibil.

(Dalje.)

Ko poznajo učenci deželo, tedaj jih seznanjamo s sosednimi deželami, toda tako, da se podajo vedno najpreje tiste, ki so podobne prvi obravnani deželi po orografskih in hidrografskih razmerah. Tako dospemo polagoma do obravnavanja države. Krivo bi pa bilo, ako bi nam služil za določbo redu, v katerem se naj obravnavajo dežele našega cesarstva, zgodovinski pouk. Takšnega vpliva zgodovinskemu pouku na zemljepisni pouk ne smemo pripoznavati. — Iz domače države vedemo potem učenca v tuje, najpreje v obmejne, sosedne države, potem pa v tiste, ki so razpoložene v širjem krogu okoli Avstrije. Da vrsto, v kateri se navajajo države, določa edino le njih sličnost z uže obravnavanimi državami, bi skoro ne bilo treba omeniti. — In tako poučujemo vedno po sintetiški metodi, dokler ne končamo zemljepisnega pouka s podatki iz astronomiske geografije, kjer naziramo vso zemljo v njenem prečudnem razmerju k drugim nebni telesom, kjer jo opazujemo kot neznamen del vesoljnega vseмира.

To je torej sintetiška učna pot — dolga pot, a za prvotni pouk v zemljepisju edino pripravna. Kot takšno jo pripoznava večina metodikov zemljepisnega pouka. Znani pedagogi in zemljepisci jo prav gorko priporočajo: semkaj spadajo Ritter, oče primerjalnega zemljepisja, Harnisch, Denzel, Diesterweg, Dinter, Scherr, Graser in dr.

Drugi metodiki se zopet zavzemajo za tisto obliko sintetiške metode, ki ne začenja pri domovini, ampak pri najenostavniši zemljepisni enoti. K tem pripada na pr. Gude, Kurtmann itd. S to metodo se ne morem spoprijazniti, ker ne nuja toliko prednosti, kakor ravnokar obravnana.

Predno končam svoja razmotrivanja o sintetiški metodi, moram še omeniti prizadevanja nekaterih metodikov, združiti analitiško in sintetiško metodo v eno samo, ki so jo imenovali analitiško-sintetiško metodo. Natančneje o tej metodi ne maram tu govoriti, ker bi bilo to le potrata časa. Po skromnem mojem mnenju je sintetiška metoda edino pripravna za elementarni pouk v zemljepisju. Iskati boljše metode ne kaže, ker bi jo težko našli.

3. Koncentriška metoda.

To, kar se učenci naučijo, nima pravega stanja v njih duši, ako se zamirajoče predstave s ponavljanjem ne oživljajo vedno iznova do prejšnje jasnosti in natančnosti. Ker je vsak uk brez primerne ponavljanja do neke gotove mere brez pomena, se mora tudi v zemljepisnem pouku paziti na to, da podane predstave po naši nebriznosti ne izginejo brezsledno iz učenčeve duše. Obravnano snov moramo torej večkrat ponavljati. Posebno temeljito pa hočejo ponavljanje proizvajati tisti metodiki, ki se zavzemajo za takozvano koncentriško metodo v zemljepisnem pouku.

Bistvo koncentriške metode je prav enostavno. Po tej metodi se namreč poda učencem vsako leto celotna snov, ki se izbere iz vseh delov zemljepisja. Ta snov je prvo leto silno majhna, a tesni okvir te snovi se na to leto za leto razširja s tem, da se vrivajo v posamezne oddelke zemljepisne snovi prvega leta vedno novi oddelki, da se poda vsako leto znatno število novih predstav, ki deloma služijo v pojasnitev starih, deloma pa podajajo nove podrobnosti, ki tvorijo potem v svoji skupnosti koncem šolskega pouka vso zemljepisno snov, katera bi se naj v šoli obravnavala. Ta okvir se ne sme svojevoljno razširjati, ampak tako, kakor to določuje razvoj učenčevih dušnih moči. Podati se ne sme nikdar več, ne manj, nego je temu razvoju primerno. — Ker se takšnim načinom vsako leto snov prejšnjega leta sistematiško ponovi, se hoče predvsem preprečiti, da bi učenec to pozabil, kar je postalo nekdaj njegova duševna last. Po ponovitvi se vpletajo vedno nove podrobnosti tako, da postane vsa snov vedno širja in jasnejša.

S takšno obravnavo zemljepisne snovi se hoče obenem tudi doseči prednost, da dobivajo učenci vsako leto nekaj celotnega, ne da bi ostale široke vrzeli v zemljepisnem znanju. S tem, da se snov vsake leto ponovi, se hoče podati učencu pred vsem znanje, ki je po svoji neizbrisljivosti velike praktiške vrednosti. Ponova pa bi poleg tega tudi formalno naobrazala, ker se krepí in uri spomin, kakor se je ta dušna sila skrbno pestovala in razvijala v „stari šoli“. Popolno znanje bi bilo tudi „pesek v oči“ onim ljudem, ki trdijo, da „nova šola“ ničesar ne stori.

Na prvi pogled ima torej koncentriška metoda mnogo dobrih in privlačljivih lastnosti, ki bi utegnili marsikoga uveriti, da ta metoda presega celo mnogo hvaljeno sintetiško metodo. Gotovo vsak učitelj bi rad podal svojim učencem mnogo takšnih predstav, ki bi se porabile v praktiškem življenju. Da se uri spomin je tudi vse hvale vredno, saj tisto oponašanje šoli, da premalo deluje za razvoj spomina, ni brez vseh povodov. In kar se tiče trditve, da podaja koncentriška metoda učencem na vsaki stopnji neko celotno znanje, to ima tudi svojo dobro stran. Saj vsi učenci ne prispejo v najvišji razred, mnogo jih ostane ves čas na najnižji stopnji, mnogi s težo priromajo na drugo, srednjo stopnjo. Razvidno je takoj, da odnesejo ti „zaostali ptički“ vedno polovičarsko zemljepisno znanje s seboj iz šole v življenje; koncentriška metoda pa nuja, če tudi na teh stopnjah v tesnih okvirjih, vendarle snov iz vseh delov zemljepisja. — Da ne navajamo še drugih takšnih prednosti „na prvi pogled“, izrecimo kratko svoje mnenje: vse to nam govori za koncentriško metodo in proti sintetiški metodi.

In vendar te prednosti niso tako sijajne, kakor se nam dozdeva. Mnogo sadu, pa tudi mnogo jalovega!

Pred vsem smo poudarjali že na večjih mestih, da ni glavna naloga v zemljepisnem pouku, skrbeti samo za materijalno naobrazbo. Snov mora predvsem razvijati dušne moči in se mora tudi v tem smislu podajati, da dosežemo primerno formalno naobrazbo. Ako bi torej podajali predstave tako, da bi te imele le materijalno vrednost, tedaj smo namen pouka samega izgrešili. Če se pa nadalje trdi, da služi koncentriška metoda tudi formalni naobrazbi, ker razvija tudi dušno moč, spomin, tedaj moramo pristaviti tudi to, da razvija in pestuje koncentriška metoda to stran intelekta na škodo drugih, da zamori v isti meri druge duševne moči, kakor razvija in krepí spomin. Koncentriška metoda ne skrbi za razvoj domišljije, za razvoj čuvstev in volje. — Nadalje ovira ta metoda tudi pouk sam na sebi, ker ne vzbuja primerne zanimanja zanj. Vsako leto slišati isto snov, isto pesem, mora postati dolgočasno. Saj imamo živo bitje pred sabo, katero hočemo naobrazovati, pa ne mrtev stroj.

Snov iz vseh delov zemljepisja v tesnem okvirju je tako različna, da ni mogoče je spraviti v organično celoto. Radi obilnosti snovi tudi vglabljanje

v snov ni mogoče, zato tudi nove predstave ne stopijo s starimi v trpežno zvezo.

Navzlic temu, pa pri vsaki metodi ob primerni priliki ponavljamo obravnavano snov, ta ponova tudi pri koncentriški metodi ni brez hib. Koliko časa se porabi vsako leto s ponovo snovi! In kadarkoli hočemo podati novo snov, moramo vse stare predstave oživiti; priprava za podavanje zahteva torej vedno več časa, nego podavanje samo na sebi. Kje pa ostanejo potem ostale formalne stopnje?

Še nekaj važnega ne smemo pozabiti: koncentriška metoda zahteva po svojem bistvu, da ostane učence vedno pri enem učitelju, kar pa v naših šolah z več oddelki ni mogoče. Kako bode torej vedel drug učitelj natanko, koliko predstav ima učenec in koliko mu jih je še treba podati?!

Tudi učila, kakršna si morejo učenci le z veliko težo priskrbeti, bi morala svoje lice po koncentriški metodi izpremeniti. Za vsako učno leto bi moral imeti učenec takšne zemljevide, kjer je samo toliko mest, gor itd. označenih, kolikor mu jih meni učitelj podati. In kje pa so stariši tako naklonjeni šoli, da bi radovoljno vsako leto kupili nove atlante?

Vse to torej kaže dovolj jasno, da koncentriška metoda ne more imeti tistega pomena, kakor ji ga namišljajo nekateri metodiki. Pa priznati moramo: vabljava je ta metoda. Morda je ravno tej vabljivosti pripisovati, da se rabi ta metoda v mnogih šolah in da se je toliko metodikov, kakor n. pr. Grünfeld, Möbius, Pütz in dr., našlo, ki so to metodo pred vsemi drugimi metodami hvalili in priporočali.

Že v uvodu tega sestavka sem naglašal, da se lahko poučuje po koncentriško-analitiški in koncentriško-sintetiški metodi. — Poslednjo je priporočal posebno dr. Oberländer. Med drugimi pravi: „Bei einer solchen Methode erhalten nicht nur die Schüler schon frühzeitig einen Überblick über die ganze Erde und Erkenntnis der Erscheinungen am Himmel, sondern es kann auch auf jeder folgenden Stufe der auf der vorhergehenden bereits behandelte Stoff sicherer eingeprägt werden, indem man vom letzteren — um den Kreis zu erweitern — immer wieder ausgehen muss.“ — Dr. Oberländer je nekaka avtoriteta med metodiki zemljepisnega pouka. Tako prepričevalne besede iz takšnih ust mi vendar ne morejo odvzeti vseh pomislekov proti tej metodi in tudi tu se mi vidi, da bi bilo lahko ravno tako prepričevalno dokazati, da je sintetiška metoda sama na sebi vsaj toliko vredna, kakor v družbi s koncentriško metodo, ako ne — boljša, kakor je pristno, nepomešano vino tudi vedno najbolj zdravo.

4. Razvrstilna metoda.

Ta metoda je ena izmed tistih, katerim ne moremo prilagati imena „metoda“ brez vsakega pridržka, kajti tu nam ta beseda ne rabi v pomenu „nëna

pot⁴, ampak presega že v drug pomen, kakor sem to gori označil. Pa pustimo ta nestvarna razmotrivanja in podajmo se k razjasnitvi bistva razvrstilne metode.

Razvrstilna metoda zdržiže enake zemljepisne predmete v skupine. V take skupine so potem razvrščene n. pr. vse gore, vse reke, vsa jezera enega zemeljskega dela. Tako podaja učitelj pri pouku skupino za skupino, dokler ni ves zemeljski del dodobra obravnavan.

Ta metoda nuja neko določeno preglednost snovi, sicer pa ima toliko napak, da se niti potruditi nečemo, vseh naštetih. — Pred vsem poudarjam, da ta metoda ne more vzbujati niti najmanjšega zanimanja za zemljepiski pouk, in ko bi ne bilo drugih napak, bi že ta zadoščevala, da to metodo brezpogojno zavržemo. — Nadalje podaja razvrstilna metoda snov brez prave zveze. Ona ne more opozarjati učencev na glavno misel zemljepisnega pouka, na vzajemno odvisnost zemljepisnih predmetov. Tek reke n. pr. je odvisen od podobe gorovja, gorovje je zopet mnogokrat po vplivu tekočih vod izpremenilo svoje lice. Na vse te razmere mora zemljepiski pouk učence opozarjati, kar pri strogi razvrstilni metodi ni mogoče. — In tako bi še lahko navedel mnogo drugih napak, katere smo že našli pri drugih metodah in katere vse upravičujejo sodbo: razvrstilna metoda ni pripravna za podajanje nove zemljepisne snovi.

Porabimo pa to metodo vendar lahko še z dovolj znatnim pridom pri ponavljanju in pri izpitih. Ona je kakor nalašč izmišljena v to, da se učitelj lahko z njeno pomočjo prepriča, koliko imajo učenci faktskega znanja.

Posebno mnogo metodikov se ni zavzemalo za to metodo. Najbolj znan je med njimi nemara Zeller, ki porablja razvrstilno metodo v vsem zemljepisnem pouku. Danes gotovo tudi on nima več mnogo posnemovalcev, čeprav zahteva ta metoda od učitelja prav malo truda in je torej učitelju, ki rad ne misli, najpripravnejša metoda.

5. Združevalna metoda.

Znano je prizadevanje nekaterih pedagogov, združiti vse učne predmete narodne šole po možnosti v organsko celoto. To prizadevanje je toliko upravičeno, kolikor brezvspešno. Popolna in dosledna koncentracija pouka je le ideal, ki se pač ne bode dal doseči nikdar, četudi so in bodo vselej žrtvovali sijajno nadarjeni pedagogi svoje najboljše moči v uresničevanje tega ideala. Učni predmeti so preveč različni drug od drugega, da bi se dali spraviti v naravno, neprsiljeno celoto.

Navidezno najlože bi se dale združiti realije. Med zemljepisjem, zgodovino in prirodoznanstvom nahajamo toliko naravnih, neprsiljenih vezi, da se nam vidi uprav nemogoče, obravnavati en predmet brez ozira na druga dva.

Najbolje pripravno v osredotočenje vseh imenovanih predmetov se nam takoj dozdeva zemljepisje. Dejstviteljno, to prednost zemljepijsja moramo upoštevati, ako nečemo, da bi izgrešil naš zemljepisni pouk svojega namena. Saj ni mogoče prezreti pri obravnavi krajin onih zgodovinskih dogodkov, ki so se tu vršili. Govoriti o Ogrski planjavi med Donavo in Tiso ni mogoče, ne da bi omenil nekdanj tu živečih narodov, Hunov in Obrov, ki so tako pomenljivo segnili v razvoj Evrope, uničili toliko naselbin in bili povod ustanovitvi novih mest. — Ravno tako nemogoče je obravnavati krajine, ne da bi naštel njenih karakterističnih živali in rastlin, ne da bi pri obravnavi podnebnih razmer tiste krajine govoril o nastanku nekaterih podnebnih prikazni. — Istinito, zemljepisje mora do pripustne mere združevati vse tri predmete, ako hočemo, da bodo kedaj razumeli učenci vzajemnost, v kateri se nahajajo organska bitja, podnebje in poprišče življenja. Takšno združevanje predmetov ni samo dovoljeno, ampak se skoro ne da dovolj priporočati.

Nekateri pedagogi pa so hoteli poizvesti to združitev predmetov do skrajnosti in zahtevali, da se napravi iz vseh treh realističnih predmetov eden sam predmet, ki bi se naj imenoval „míroznanstvo“ (Weltkunde). Ta predmet bi naj bil vse vkupe: zemljepisje, zgodovina in prirodoznanstvo. — Drugi zopet so stavili zmernejše zahteve. Hoteli so združiti le najbolj sorodna predmeta, zemljepisje in zgodovino, v eden sam predmet. — Vsi so hoteli s to združitvijo doseči dva glavna namena: hoteli so zvezati imenovane predmete do skrajnosti in s tem pridobiti vse, kar obeta koncentracija pouka, hoteli pa so pridobiti tudi več časa, ki se po njih mnenju trati po nepotrebnem, ako se pestujejo vsi trije predmeti ločeni drug od drugega. Zlasti so hvalili korist takšne združitve predmetov za malorazredne šole po deželi, kjer se nahaja v vsakem razredu navadno mnogo oddelkov in kjer torej za neposredni pouk vsakega oddelka preostaja prav malo časa.

Jeli ta združitev označenih treh, odnosno dveh predmetov mogoča? — No uspeh doslej ni znan, kajti vsi naporji so bili zaman. Še nobenemu pedagogu se ni posrečilo združiti tako različno snov v okvir enega predmeta: nikakor ni torej težko odločno soditi, da se to sploh ne bode nikdar na zadovoljiv način posrečilo.

Največja marljivost in najsijajnejša nadarjenost morata namreč upešati vsled upornosti, s katero se protivijo predmeti sami ožji združitvi v eden sam predmet. Pri popolni združitvi bi učenci ne prejeli niti iz enega, niti iz drugega predmeta posebno mnogo znanja. Celotnega znanja podati bi ne bilo mogoče, razkosano pa nima najmanjše vrednosti. Óčividno je tudi, da bi moral prevzeti eden izmed prvotnih predmetov po združitvi nekako vodstvo. In to bi se moglo zgoditi le na škodo drugih predmetov. — To vidimo jasno, ako ostanemo pri združitvi zemljepisnega in zgodovinskega pouka. Tu zemljepisne in zgodovinske snovi ne moremo drugače

obravnavati, nego da naslanjamo zemljepisne podatke na zgodovinsko snov, ali pa zgodovinske podatke na zemljepisno snov. V prvem slučaju dobimo celotno znanje zgodovine, dočim se o pravem zemljepisnem znanju niti govoriti ne more. V drugem slučaju storimo krivico zgodovinskemu pouku, kajti odvisnosti enega zgodovinskega dejstva od drugega bi ne mogli označiti, dogodke iz starejše dobe mi morali omeniti često neposredno poleg dogodkov iz najnovejše dobe, nastal bi v kronologiški razporedbi dogodkov grozen nered itd.

Iz vsega tega pač nedvomno sledi, da je združitev vseh realistiških, pa tudi samo dveh predmetov, zemljepisja in zgodovine, v en sam predmet na višji stopnji nemogoče. Res, da nazorni pouk obravnava rudimente vseh predmetov, res, da domovinski pouk prinaša učencu zemljepisne, zgodovinske in naravopisne podatke v ozki zvezi, toda pozabiti ne smemo, da se godi vse to na nižji stopnji, kjer posamezni predmeti še ne prikazujejo svoje individualnosti, kjer se vsi podatki vežejo na majhno poprišče, na zanimiva tla, na drago, milo domačijo.

Naj imenujem koncem svojih razmotrivanj o združevalni metodi še nekoliko onih mož, ki so poskusili svojo stanovitost in svoje duševne moči na tem znamenitem problemu pedagogike. Semkaj spadajo Kapp, Harnisch, Graßmann, Stern, Zachariä i. dr., ki so vsi več ali manj hoteli zvezati realistiške predmete tako, da bi tvoril pravo podlago zemljepiski pouk.

6. Upodablajoča metoda.

Že gori sem se opravičeval, da govorim v tem sestavku o učnih metodah, ki so v rabi pri zemljepisnem pouku, tudi o takozvani upodablajoči metodi. Vem, da to ni dosledno, ako prisilim bralca pojem metode tolikrat izpreminjati, da to ni dosledno, ako pridružim že obravnanim metodam tudi to, ki se po svojem bistvu od ostalih metod popolnoma razločuje. Upodablajoča metoda se lahko pridruži vsaki drugi metodi. — Če navzlic vsem tem bistvenim razlikam govorim o upodablajoči metodi na tem mestu, storim to le radi tega, ker označuje pretežna večina metodikov uporabo risanja pri zemljepisnem pouku kot neko posebno učno metodo. Ker se ponaša razen tega ta metoda celo s precej znatno samostojno literaturo, se smem popolnoma zanašati, da se mi moja nedoslednost oprusti.

Vprašanje, ali se naj riše pri zemljepisnem pouku ali ne, je že precej staro. Razpravljalo se je o tem vedno z večjo ali manjšo vnemo. Ni še dolgo tega, kar so menili vsi metodiki zemljepisnega pouka, da s tem vprašanjem tudi zemljepiski pouk sam živi in umre. Pa še danes nahajaš to zadevo omenjeno v vsaki, četudi najnovejši metodiki zemljepisnega pouka. — Čeprav se je toliko pisalo o risanju pri zemljepisnem pouku, še vendar ta zadeva ni popolnoma dognana. Vsled tega je vsak učitelj nekako prisiljen, da si

ustvari tu lastno mnenje in sicer po dobrem preudarku tega, kar govori za risanje v zemljepisnem pouku in kar govori proti uporabi tega učnega sredstva.

Zagovorniki risanja navajajo predvsem dejstvo, da riše učitelj tudi pri drugih predmetih in da morajo učenci to, kar riše učitelj v razjasnitev podane snovi na tablo, tudi risati ali na svoje tablice, ali pa celo v svoje beležne zvezke. Tako se godi pri naravoslovnem pouku, pri prirodopisnem pouku, celo pri zgodovinskem pouku. Saj ima risanje tudi tu isti namen in isti učinek. Kakor pri drugih predmetih, tako pripomore risanje tudi v zemljepisnem pouku, da učenci podano snov lažje shvatajo. Učenci spoznavajo lego, daljavo, velikost zemljepisnega predmeta in njega razmerje z drugimi predmeti mnogo natančneje po priprostem načrtu, nego po zemljevidu, kjer so dotični predmeti vsled premajhnega prostora sila nedoločno upodobljeni.

Učitelj, ki riše, poučuje lažje genetiško, nego tisti, ki to sredstvo zametuje. Ker nadalje učence to, kar dobro shvata, tudi lažje pomni, posebno tedaj, ako podpira delovanje uma tudi delo rok, ni treba učitelju obravnane snovi vedno iznova ponavljati. Risanje pa nudi učitelju tudi najboljše sredstvo, se prepričati, je li učence popolnoma privzel podano snov in do kakšne mere se je prelevil vnanji nazor v notranjega. Za risanje govori tudi to, da je učenec po njem prisiljen, natančneje nazirati zemljevid. Učenec spozna dodobra kartografska znamenja, kajti le to, kar sam dela, mu je popolnoma razumljivo. In končno ne smemo prezreti, da zadostuje učitelj, ki dovoli svojim učencem risati, tudi prirojenemu nagonu do posnemanja, kar ima mnogo dobrih posledic.

Tako govorijo zagovorniki risanja pri zemljepisnem pouku. Vsi navedeni razlogi so tudi več ali manj upravičeni. Nasprotniki risanja pa navajajo tudi svoje vzroke, vsled katerih zametujejo risanje. Navajajo pred vsem, da se porabi z risanjem mnogo časa, ki bi se dal gotovo boljšim načinom uporabljati. Proti risanju govori tudi dejstvo, da nimajo učenci pozneje prilžnosti, to risanje tudi praktiško uporabljati. — Nadalje je mogoče, da privzamejo po risanju učenci nepravilne predstave, kajti podoba, katero učenec sam napravi, ne more nikdar po popolnosti doseči zemljevida. — In takšnih več ali manj važnih razlogov nujajo tudi protivniki risanja še mnogo.

Kdo je natanko pretehtal mnenje obeh nasprotujočih si strank, ta si ne bode težko ustvaril osebnega mnenja, ki bode zanj vedno najbolj merodajno, če ni navajen kakor suženj vedno podrejati svoje nazore tujim mnenjem.

(Konec prih.)

Važnost skupnih šolskih izprehodov.

Spisal **Ant. Godec** — Lembach.

(Konec.)

Pogoji, od katerih je odvisen uspeh skupnih izprehodov.

Učitelj se mora zanje ravno tako skrbno pripravljati, kakor za druge šolske ure. Natančno mora poznati domači kraj in okolico iz zgodovinskega, zemljepisnega, prirodoslovnega in obrtnega stališča. Pa ne samo to, pripravljati se še mora tudi vsakikrat za posebno pot, poznati mora vse reči, katere bodo videli na istem in jasno mu mora biti, kaj jim bode razlagal o njih. Svojih otrok pa tudi ne sme preveč utruditi, zategadelj mora tudi premišljevat^o o dolgoti in težavnosti pota. Najboljša priprava pa bo, če sam enkrat prehodi kraje, kamor hoče peljati učence in na mestu premotri vse, o čemer hoče govoriti. Za vsak izprehod se da določen glavni smoter, s katerim se že poprej otroci seznanijo. Iti tja v en dan brez pravega cilja, ni svetovati in bi tudi ne bilo pametno. Šola mora vzgojevati učence ne samo znanstveno, ampak mora razvijati tudi duševne moči učenceve, tako tudi njega voljo. Porabiti mora vsako priložnost, da reši to nalogo. Zategadelj stavi smoter, in učenci se morajo z vsemi močmi truditi, tega tudi doseči. Tako se reče: „Danes hočemo obiskati vas B in opazovati vse na polju se nahajajoče rastline“. Ali: „Gremo k ribniku N, kjer bomo spoznavali vse živalstvo in rastlinstvo“. — Na izprehodu mora vladati stroga disciplina, lep mir in red. Saj se ta tudi lahko združi s prijaznim občevanjem med učiteljem in njega gojenci.

Vpeljati se mora natančen red, ker od tega je odvisen uspeh izleta.

Učenci se zvrstijo pred izletom v šolskem dvoru po velikosti ali alfabetičnem redu, učitelj pa jih natanko pouči, kako se imajo postaviti krog njega, če jim bode kaj kazal ali razlagal.

Na vsej poti mora učitelj hoditi v sredi svojih ter se naj razgovarja zdaj s tem, zdaj z onim. Prišedši do kake zanimive stvari, katero hoče razlagati, zapove vsem obstati. Vsak mora zdaj pazno poslušati, treba je natanko gledati, da se ne šepeče ali pa površno opazuje. Čimbolj ga učenci ubogajo, tem večjo korist bodo imeli in povečali svoje znanje.

Ne zadostujeta pa samo en ali dva izleta v prostih dneh, ampak njih število mora biti večje. Mnogi se bodo sicer zadovoljili z dvema izletoma, pa ti še gotovo niso spoznali vrednosti skupnih izprehodov za šolske predmete. Mnoge so sicer zapreke, ki ovirajo, da ne morajo izleti v šoli zavzeti tega mesta, ki bi jim šlo. Posebno pa nam dela preglavice misel, kje naj vzamemo čas zanje. Pa opustiti jih ne smemo in ne moremo. Morda bi se dalo uvesti, da bi si na višji stopnji vsaj dvakrat na mesec ogledali zunanji svet.

Ako vse rezumiramo, najdemo tole:

1. Smoter skupnih izletov je: z opazovanjem na prostem, v domačiji duševno zanimanje, katero se mora gojiti v šoli, oživljati in širiti.

2. Izleti so važen pripomoček pri prirodoznanskem, zemljepisnem pouku, služijo tudi zgodovini, računanju in vplivajo na jezikovni ponk.

3. Ima učitelj priložnost, natančneje opazovati svoje učence, premotrivati njih značaj, spoznavati otroško srce ter tako lažje vplivati na njih nra-
stveno vzgojo.

4. Koristijo tudi s tem, da vzbujajo zanimanje otrok do domače okolice in oživljajo ljubezen do domačije.

5. So tem potrebnejši, čim manj imajo otroci priložnosti, bivati v prosti naravi, ter opazovati njene prikazni.

6. Pa tudi otroci na kmetih morajo hoditi v naravo, ker si le pod učiteljevim vodstvom pridobijo predstave, ki se pri pouku lahko porabijo.

7. Na vseh učnih stopnjah naj se otroci udeležujejo izletov.

Slednjic še nekaj nalog, katere se na izprehodih lahko stavijo in zvršujejo.

I. Opazuje se, kako odnašajo in prenašajo potoki zemljo.

a) Kakšna je voda v potokih, rekah in ribnikih po močnem dežju? Kaj vse odnaša voda v deževnem času? Pri kateri višini vode odnaša potok ali reka največ? Zajemi kalne vode iz potoka v posodo ter jo pusti dalj časa stati! Kaj opazuješ? Kako merimo zemeljske snovi, ki se nahajajo v kalni potočnici?

Opazuj bregove rek ali potokov na določenem mestu, njih zemljino in obliko!

Naznani opažene izpremembe! Idi večkrat k slapu našega potoka! Opazuj mesto, kamor voda pada in kaj učinja tam!

II. Opazuje se, kako voda v potoku ali reki nanaša.

b) Voda v rekah in potokih tudi zida. Kam pridejo rudninske snovi, katere ona z enega mesta odnaša? Če je stanje vode nizko, glej, 1. na katerih mestih se nabira glen in blato! 2. kje pesek! 3. kje se najde največje kamenje!

Katere snovi nese voda najdalje?

Opazuj po povodnji izpremembe, ki jo je povročila povodenj!

Kje ima voda največjo moč?

Ali se nahajajo v domačiji stare, sedaj suhe struge? (mrtve struge).

Kakšen razloček opazuješ pri visočini stare in nove struge?

Obišči večkrat izliv potoka ali reke!

Kaj se zgodi z rečmi, katere izlivajoča se voda prinaša?

Opazuj otok sredi reke ali potoka, kako nastane (če je tudi majhen); kako se veča in naselitev rastlin na njem!

III. Opazovanje ptic.

Vravec. — Kje gnezdi? Iz česa dela gnezdo? Kakšno je? Kaj veš sploh povedati, iz česa si ptice gnezda stavijo?

S katerimi pticami in živalmi si že videl vrabca na cesti, na dvorišču, na skednju in v hlevu skupno živež iskati?

Domača lastavica. — Kje si našel lastavičina gnezda? Opazuj, kako si lastavice stavijo gnezdo!

Opazuj, kaj prinaša stara mladičem kot živež in kolikokrat prinese v eni uri!

O katerem času se sliši najbolj žvrgolenje lastavice?

Kje si videl vrabce v starem lastavičinem gnezdu?

Opazuj letanje lastavic ob deževnem vremenu!

Škorec. — Na kateri nebni strani je vhodna luknja v škorčevi škatlji?

Ali samo v takšnih škatljah škoreci gnezdiijo?

Domača gos in raca. — Opazuj, kako si gos in raca mažeta perje!

Pri katerih pticah tudi kaj enakega lahko opazuješ? Kako spita domača gos in raca?

Kako se raca potaplja? Opazuj v hlevu, kako kure stojijo?

Šmarnica.* — Opazuj jo na strehi! Kako miga z repom? Kam se večkrat pripogiba? Kje si našel njeno gnezdo?

Opazuj, kako se izdajo žolne! Opazuj, kako shranjuje rjavi srakoper svoj živež!

Katere ptice si videl letati, hoditi ali plavati?

Kateri razloček je v hoji race, gosi, domačega vrabca, kure, pastaričice, pogorelčka?

Kako postavljajo noge na zemljo in s katerimi deli telesa najbolj migajo?

Opazuj, kako se ptice v zraku zaletavajo, katere črte popisujejo!

Opazuj to seosebno pri golobu, pastaričici, zebi, žolni, detlu, strnadu itd.

Opazuj, kako se poljski škrjanec vzdiguje v zrak!

Opazuj gibanje perotnic pri raznih pticah!

Kako se združujejo ptiči pri preseljevanju? (v jeseni in spomladi).

Škorec, zeba, lastovka, žrjav, divja gos, divja raca, čaplje.

Opazuj, katere ptice imajo pri letanju noge nase potegnene in katere stegnene!

Katere ptice ostajajo po zimi pri nas? Katere pridejo na zimo k nam?

Zapiši si, kdaj vidiš ali slišiš ptice selivke prvokrat pri nas!

Opazuj, kako pijejo ptice! (n. pr. gos, raca, kura, golob, vravec).

Katere ptice si leteč iščejo živež?

Opazuj, kako ptice jedo, n. pr. mišur miš, taščica črvička, kako senica zrno drži in kljuva!

* Hausrotschwanz.

Kako si snažijo ptice svoj kljun?

Natrosi pticam po zimi živeža in jih pri tem opazuj!

Katere ptice si videl kopati se? Kaj si pri tem opazil?

Opazuj, katere ptice leteč pojejo?

Ali poje katera ptica bežeč ali sedeč?

Kaj opazuješ na grlu ptic, ko pojejo?

Katere ptice se nahajajo v večjih ali manjših jatah?

Zapomni si, katere ptice drže sedeč perotnice nižje nego rep!

Popiši gnezda in povej kraj, kjer se nahajajo, in sicer od vrabea, sive vrane, domače lastovke, žolne, skrjančka, taščice, zebe in srake!

Kakšne izpremembe barve perja opazuješ pri starih pticah, n. pr. pri taščici, pogorelčki i. dr.?

Učiteljeva pismena priprava na pouk in vzgojo.

Sestavil okr. šolski nadzornik **J. Supanek** v Celju.

Non scholae, sed vitae discimus! Šolski pouk naj ne bode le vseskozi vabljev in zanimiv, marveč učitelj naj ga nudi tako, da prinaša naše delovanje koristi učitelju in otrokom. Da se pa doseže imenovani smoter, treba je, da se učitelj z vso silo pripravi na to, kar meni podajati otroku tako glede na vedo kakor glede na нравstveno vzgojo in duševno naobraznost. Po znanem izreku: „Non omnia possumus omnes“ si usojam zavednemu učiteljstvu na podlagi mnogoletne lastne izkušnje tem potom nakratko podati navodilo za praktično pismeno pripravo. Priprava na pouk naj bode pismena, praktična ter naj se naslanja na izdelane „učne slike“; ima naj obliko dispozicije (razporedbe) ter bodi kolikor mogoče kratka. Neprecenljive vrednosti je imenovana priprava, ako jo učitelj dan na dan, leto za letom redno in vestno izdeluje. Učitelj v teku časa sam uvidi neizmerno korist, ki mu dohaja po takem povsem vzgojevalnem postopanju. Kratka ura, katero žrtvuje v tem oziru svojemu vzvišenemu poklicu vpliva, da poučuje vseskozi praktično in vsestransko harmonično; tudi se lahko ozira na lokalne razmere, poleg tega pa ima njegovo delovanje na polju vede in vzgoje to veliko prednost, da se ne vrši brez pomisleka, marveč po gotovem, dobro pretehtanem načrtu. Da je tako postopanje tudi prevelike in eminentne koristi za mladino, je pač samo po sebi razumljivo.

S pomočjo pismene priprave ima učitelj tvarino za pouk in vzgojo celega dneva pred očmi, na koncu tedna pa mu zapisovanje v tednico, zrcalo našega delovanja, ne prizadeva nobenega truda, ker obravnano snov lahko doslovno pravilno in resnično zapiše na podlagi pismene priprave. Tudi lahko primerja tvarino, katero predava, s tvarino, ki jo zahteva normalni učni načrt, ter si tem potom uredi snov. Kake vrednosti pa je taka priprava glede na mnogovrstno, temeljito, prepotrebno **ponavljanje**, to uvidi in spozna vsak učitelj-strokovnjak.

Dandanes ima pouk ljudske šole namen, da si otroci pridobe ročnosti ter da se njih značaj primerno izobrazí. Žal, da se na ta skupni smoter tolikokrat premalo ozira. Gleda se namreč le na to, da se otrokom nuja v šoli kolikor mogoče mnogo vednosti, dočim za vzgojo nedostaje časa!

Ako se pa učitelj skrbno in marljivo pismeno pripravlja, ni moči, da bi na izobrazbo značaja pozabil ali jo v nemar puščal. Saj zadostuje nekaj iz vsega pouka dotičnega dneva posnetih stavkov, ki se dajo dobro uporabiti za vzgojo značaja. Ti z rudečilom pisani stavki so takorekoč v etičnem oziru vodilo pouku dotičnega posameznega dneva: oni naj **prevevajo splošno dnevno učno tvarino!** Le na tak način je mogoč vsestranski vpliv učitelja, le takim potom delujemo harmonično. Naj sledi primer navedene praktične pismene priprave za en dan:

Ponedeljek, dne 24. malega travna 1899.

9—10. Računstvo: III. razred stran 13. Množenje 51.—58. pismeno.

10—11. Spisje: Slov. slovnica Končnik, str. 142. Popisi.

Popis konja (nazorno). Razporedba: 1. Ime in pleme. 2. Velikost. 3. Pokritje, barva. 4. Deli telesa: *a)* glava, *b)* trup, *c)* udje. 5. Način življenja: *a)* bivanje, *b)* hrana, *c)* druga svojstva. 6. Korist ali škodljivost.

11—12. Veronauk.

1—2. Čitanje slovensko: IV. Slovn. Berilo str. 17. 16. Kmetovalčevo čarilo. (Stvarna obravnava.)

(Z rudečilom.)

Vzgoja značaja: Marljivost in pridnost prinese blagostanje. — *Kdor ne dela, naj ne je.* — Pridnost prinaša kruh, lenoba pa pomanjkanje.

2—3. Zgodovina: III. Berilo str. 236. 217. Cesar Jožef II. Stvarna obravnava.

3— $\frac{1}{2}$ 4. Telovadba (v šolski sobi): Kolebanje, prednoževanje, zanoževanje. pripogibanje trupa naprej, na levo, desno . . .

Ob sebi je razumljivo, da je pri pismeni pripravi v poštev jemati krajevne razmere, ter da se učitelj na posamezne stopnje ter duševne zmožnosti otrok ozira.¹

Književno poročilo.

O c n a.

Dve češki knjigi.

Še nikdar nisem vzel peresa v roko, da bi ocenil plod tujega duševnega truda. Pisati je težko, pravično spis soditi je še težje. — Ne soditi, samo opozoriti hočem, opozoriti svoje tovariše na dve knjigi, kateri je izdalo „Dědičtví Komenského“ v Pragi.

Pred vsem nekaj besed v razjasnitev: kaj je to „Dedištvo Komenského“? To je češko pedagogičsko društvo, ki ima namen, preskrbeti za češko učiteljsvo potrebne pedagogičske in znanstvene knjige. V to svrhu izdaja društvo svoj časnik in deloma pedagogičske, deloma znanstvene knjige po prav nizki ceni. Društveniki plačujejo le polovico. Kako društvo izpolnjuje to svojo nalogo, o tem pričate dve v zadnjem času izdani knjigi in sicer Jožefa Ulehla „Listy paedagogické“ in „Počátky zeměpisu hvězdářského“ od Karla Steinicha.

„Listy paedagogické“ izšli so okoli lanskega Božiča na 633 straneh 8°. Knjiga ni torej več tako nova, a prišla mi je šele sedaj v roke. Kakor izraža naslov, je to zbirka manjših pedagoških spisov, ki jih je spisal za razne pedagoške liste in končno združil v knjigo Jozef Ulehla, učitelj v Kloboucih pri Brnu. — Natančneje o tem pisatelju nisem informiran. O njem sem čital v nekem českem časniku sledečo sodbo: „Ulehla je tihý pracovník², který hluboce a vážně přemýšlí a nevychází po způsobu³ jiných literátů se vším na světlo, co mu napadne. Co pošle veřejnosti⁴, má dobrou marku jako zdravé nefalšované víno. Za dobu života svého pověděl mnoho, co pověděno býti mělo, co říci chtěl, do nejmenších podrobností, ale z toho pověděl jen to, co se mu zdala nejdůležitějším.“⁵

Mislím, da ga te besede njegovega rojaka dovolj označujejo. Toda ogledjmo si zbrane plodove njegovega življenja malo natančneje.

Vseh spisov je edenindvajset, izmed katerih se tikajo nekateri uprav najvažnejših vprašanj, s katerimi se ukvarja pedagogika. Semkaj spada najdaljša razprava „Výchova“ shlediska nauky evoluční a boje kulturního“. Vzgojeslovja se tičejo nadalje „Slovo o výchově“, „Ještě slovo o výchově“, „Pravé vzdělání“⁷ a kde je naléztí“, in nekaj manjših razprav brez poseb-

¹ Z naredbo dne 30. marca 1900, št. 300 okrajnega šolskega sveta Celjskega se je tako postopanje pri pouku vsem šolskim vodstvom v celjskem, vranskem, gornjeegraškem in smarskem okraju uradno priporočalo.

² delavec, ³ načina, ⁴ javnosti, ⁵ najvažnejše, ⁶ vzgoja, ⁷ omika.

nega naslova. Specijalno metodiko zastopajo članki kakor „Jak učiti počtum“, „Jak se naučí methodou heuristickou žáci dělití“, „Jak jsem učil botanice“ itd. Znamenite so razprave, ki se tičejo našega stanu in njega razmerja k občinstvu. — Vseh člankov ne maram naštevati, dovolj bodo pričali navedeni o raznovrstni vsebini te krasne knjige.

Mnogo knjig pedagoške vsebine sem že prečital. Malo knjig je zapustilo v mojem spominu tako dober vtisk, kakor „Listy paedagogické“. Reči moram, da zagotavlja vsaka stran te knjige, da ni nastala pri zeleni mizi, kjer se navadno snuje in kuje pedagogika, ki se na to v tolstih komadih v tisočerihi kilogramih razpošilja po svetu. Vsaka stran pravi, da je knjiga plod, zreli plod, ki je zrasel na živem drevesu šolske prakse. Tako more pisati le dovršen učitelj, ki je dolga leta sam učil, nikdar pa pri vzgoji drugih ni pozabil na lastno vzgojo. Vsaka stran govori, da je spisal to knjigo pravi pravcati pedagog, ki si je kot samouk priboril ogromno znanje, ki je doma kakor v pedagogiki tako tudi v vseh drugih vedah. Ni dvoma, da mora imeti takšna knjiga trajno vrednost, da ni spisana samo za kratko dobo enega leta, ampak da bode tudi po desetletjih privlačila čitatelje.

Ulehla ni starokopitnež, njegovi nazori so času primerni, še več, Ulehla se trudi odpirati pot novim vzgojnim načelom v srca vzgojevalcev, on popolnjuje ta načela in kaže njih prednosti in vrednost. Posebno ostro prijema nemško pedagogiko in se tako pridruži onim slovanskim pisateljem, ki zahtevajo za slovansko ljudstvo tudi slovanskemu življu primerno pedagogiko. Samo po sebi razumljivo je potemtakem, da zanikuje tudi potrebo znanja nemškega jezika, ki mu je glavna nesreča za slovanske narode v Avstriji.

Hotel sem podati nekoliko najvažnejših mest, katere sem si pri čitanju knjige označil. Tega ne storim, ker smatram vse, kar stoji v knjigi, enake važnosti. Moral bi torej navesti vso knjigo.

Med češkim učiteljstvom je vzbudila ta knjiga upravičeno vsestransko zanimanje. Priporočam jo tudi slovenskim tovarišem prav, prav gorko. Dobiti se more pri društvu „Dědictví Komenského v Praze“.¹

Ravno tam je založena knjiga „Počátky zeměpisu hvězdařského“, katero je napisal Karel Steinich, ravnatelj meščanske šole v Pragi. Predno govorim o knjigi sami, moram objasniti nekatere druge zadeve, ki se tičejo njenega nastanka. Učiteljstvo sicer zahteva akademiško naobrazbo, toda vse učiteljstvo ne more na univerzo. Pretežna večina učiteljev bode torej prisiljena s pomočjo znanstvenih knjig popolniti svojo naobrazbo. Ni dovolj, da učitelj pestuje samo svojega „konjička“, samo eno vedo, ampak uvaževati je, da napredujejo vse vede uprav gigantskim korakom. Vsled tega bode moral tudi učitelj popolnjevati svoje znanje v vseh vedah, ako hoče svojo nalogo zvesto izpolnjevati, ako hoče biti pravi učitelj. Učitelj le tedaj nuja žalostno sliko, ako je njegovo znanje polovičarsko, brez prave popolnosti. Z delom posameznikov raste ugled mase.

„Dědictví Komenského“ si je postavilo kot glavno zadačo, pripomoči češkoslovanskemu učiteljstvu do knjig, v popolnjevanje znanja potrebnih. Sklenilo je ustanoviti enciklopediško knjižnico znanstvenih del. Kakor bodo dovoljevala gmotna sredstva, bodo izhajali v daljših ali krajših dobah od raznih avtorjev znanstveni spisi in sicer učbeniki matematike, astronomije, geologije,

¹ Podal bom v kratkem iz te knjige nekaj prevodov.

fizike, kemije, mineralogije, botanike, zoologije, somatologije, biologije, logike, psihologije, estetike, etike, sociologije, zgodovine, pedagogike.

Vrsto spisov je otvoril Steinichov spis „Začetki astronomiskega zemljepisja“. Pripoznavati mora tudi najstrožji kritik, da odgovarja ta knjiga vsem zahtevam, ki se stavijo na dobro učno knjigo. Na 200 straneh 8° podaja pisatelj pregledno in enostavno vso snov astronomiskega zemljepisja, kolikor je učitelj potrebuje za svojo naobrazbo. Ne dvomim, da bode ta knjiga vsem dobrodošla, ki se pripravljajo na izpit iz prve skupine za meščanske šole. Jezik je lahko razumljiv in niti Slovenceu ne bi povzročil mnogo težkoč.

Omeniti moram, da je papir obeh knjig jako lep, tisek izvenredno natančen in zadovoljiv. Steinichova knjiga ima razen tega mnogo slik.

Zakaj pa pravzaprav govorim o čeških knjigah? Kdo jih bode čital, koliko učiteljev ume češki? — Že večkrat sem bral oceno nemške pedagoške knjige v „Popotniku“. Ako se brigamo za tuj napredek, koliko bolj smo dolžni, opazovati napredek bratov. Pripoznavati moramo, da se Čehi mnogo bolj zanimajo za naše knjige, da se celo mnogo učiteljev tega najbolj nabrazženega slovanskega naroda pridno učijo jezika, ki ga govori naš majhni narod. Koliko več bi imel vzroka slovenski učitelj učiti se češki, oni jezik, katerega sta rabila Komensky in Lindner, jezik, ki se ponaša z velikansko literaturo, a katerega se poslužujejo poeti in misleci, koje smemo prištevati najslavnejšim poetom in mislecem sedanje generacije. — Tako radi segamo po nemških knjigah, tako radi sesamo z nemško vedo tudi nemški duh v sebe, kako radi bogatimo nemške žepce! Zakaj bi se ne učili spoštovati truda čeških umov, zakaj bi se ne učili po zgledu čeških pisateljev ljubiti svoj narod, zakaj bi ne pripomogli rajši svojim bratom s tistim denarjem, ki ga moramo plačati kot tribut za znanje?! — O, koliko nam še manjka do pravega spoznanja slovanske ideje!

Znanje jezika? — Čas bi bil, da bi nehali govoriti o slovanskih jezikih, kajti slovanski jezik je le eden, vsi drugi so „eitle Trümmer“, vse drugo je le narečje. In žalosten učitelj to, ki bi ne imel toliko razuma, da bi ne prevladal z resnim ukom ovire, ki nam zabranjuje pot do duševnega ploda bratskih narodov. Treba samo volje, volje, samo volje! —l—

Novosti.

„Pisanice“. Pesmi za mladino zložil Oton Zupančič. — Ljubljana 1900. L. Schwentner. — To je naslov lični knjižici, katere bode naša mladina gotovo prav vesela. Prav toplo jo priporočamo učiteljstvu, da jo razširja med narodom. Cena broširanemu iztisu 60 k, po pošti 65 k.

A. Aškerc: „Izmajlov — Red sv. Jurja — Tujku“. V Ljubljani leta 1900. Natisnila in založila Kleinmayr & Bamberg. — Trije dramatični proizvodi našega pesnika-orjaka, na katere opozarjamo naše bralce s pristavkom, da je dobiti knjiga, ki se odlikuje po lepi zunanjsčini, pri založnikih mehko vezana po 2 K, po pošti 2 K 10 k.

Iz pedagoških časnikov.

O zbiranju.

Pod tem naslovom je v „Učitelu“ v Brnu izhajajočem, obelodanil Fr. Krček, ta le članek, ki ga radi lepih njegovih misli podajemo v prevodu tudi našim čitateljem.

„Začenja se odpirati pomlad. Šolska mladež, zlasti mestna, pohaja v pomladni dobi v naravo, ne samo da bi se okrepila in osvežila; goni jo kakor bučelo iz ula pogostoma tudi želja po zbiranju.

V vsakem človeku se nahaja brezdvomno nagon po zbiranju. Dejstvuje že rano pri otrocih in se pojavi pri njih pri zbiranju najrazličnejših stvari: gumbov, peres, kremencev itd. Vse, kar se more zbirati, to otroci tudi zbirajo. Ta nagon pa ostaja tudi pri odraslih živ in najde pri njih pogostoma svoje zadoščenje v najčudnejših stvareh.

Toda deluje li človeku prirojeni nagon vedno po dobrih povodih, a ima li biti pri vzgoji otrok podpiran ali zatiran? Vsak nagon v človeku ni že samobesni dober, a more gotovo biti vzgojen s primernim razvojem v dobrega. Tudi nagonu po zbiranju niso vselej podlaga najčistejše nakane. Ne pretiravamo, ako rečemo, da korenini nabirateljska strast zlasti v sebičnosti, celo v grabežljivosti. Le opazujmo dete, ki začenja zbirati ta ali oni predmet: s kakšno strastjo čuva zaklad, kako ga shranja in ga želi pomnoževati.

Ako opazujemo takšne zbirajoče otroke v njih početju natančneje, vsiljuje se nam prepričanje, da postane zbiranje brez dvoma za нравni razvoj otroka čisto nevarno. Želja, pomnožiti svojo imovino, zavede ga čisto do laži, da celo do kraje. Ako ne najdejo otroci zbranih predmetov v hiši, na dvoru ali na ulici, segajo v materine in očetove predale in skrinje in vzamejo brez dovoljenja iz njih, kar jim pride prav. Da je to nedovoljeno, jim ne prihaja niti na um; toda njih ravnanje le ni tako nedolžno, kakor se nam dozdeva. Dete sega po prepovedanih stvareh; in to je navadno za njih нравni razvoj škodljivo.

Od nedovoljenega ravnanja, ki se je prigodilo nevedoma, k nepravemu postopku, ki se je vršil vedoma, ni velik korak. Dejstviteljno moremo spoznavati v otrocih, ako zasledujemo njih zbirateljsko gorečnost, naklonjenost k nepravemu. Pomnoževanje lastne zbirke zahteva kmalu izmenjeno takozvanih dublet. Ta izmena vede k nekakšnemu kupčevanju, pri katerem se početkoma ocenjujejo predmeti z drugimi predmeti, toda brzo se zapazi tudi njih denarna cena. Potem pa nastaja prodavanje in barantija s čim se pripravlja v otrocih pot do krivice in goljufije. Ta pa se kaže potem res v še prebujnem načinu. More se smelo reči, da se izvršujejo prve rafinirane goljufije ravno po zbirateljski gorečnosti.

Priznati pa moramo zopet, da je prirojeni nagon do zbiranja tudi izvir množega čistega užitka. Gotovo nima svojih korenin samo v grabežljivosti, ampak izvira tudi čisto iz čistega hrepenenja, razširjati svoje znanje; to velja zlasti tedaj, ako se gorečnost zbiranja nanaša na prirodne. Tu more dejstvovati zelo dobro, ako je le zavedena na pravo pot. Mnogo velikih prirodopisceev ji zahvaljuje prvo prirodopisno znanje. In ako pogledamo velike muzeje, se gotovo spominjamo hvaležno onih mož, ki so zbrali tam izložene

predmete. Zoologija in botanika gradita večinoma na tem, kar so prinesli gorečni izpitatelji zverin in rastlin iz širnega sveta v znanstvene laboratorije.

Toda zbiranje koristi v tem smislu le tedaj, ako se vrši po razumnih ljudeh in ako je opraviči namera, biti na korist vedi, torej vsemu ljudstvu. Nekako drugače pa izgleda stvar, ako se zbirajo prirodnine le v zadoščenje lastnega nagona poedincea. Potem pa zopet obveljajo vse gori navedene senčnate strani. Razen tega je takšno zasebno znašanje prirodnin dvomljive vrednosti tudi še vsled drugih vzrokov. Zbrani predmeti so mnogokrat za občestvo izgubljeni, ostajajo v skrinjah zasebnikov takorekoč zakopani in neredkokrat jih celo uničujejo nerazumni njih dediči. S takšnim ravnanjem pa se oropajo javne zbirke sploh popolnoma za ta ali za oni predmet. Koliko vrst rastlin je že izginilo kot žrtva takšne zbiralne gorečnosti zasebnih botanikov! Saj je že mnogo botanikov objavilo prošnje, da bi se prizanašalo nekaterim redkim rastlinam. In z živalmi ni drugače. Takšno uničevanje poedinih vrst pa utegne imeti za znanstvena proučevanja najškodljivejše nasledke. Mislimo primeroma na studij rastlinskega zemljepisja, za katero reprezentujejo ravno redkejše rastline največjo važnost, ker nujajo ključ za rešenje marsikaterega vprašanja.

Tudi odrasli bi naj zbirali prirodnine le do neke meje, in paziti bi bilo vedno na občnost, t. j. zbiraleci bi naj vedno zalagali najpreje javne zavode, pošiljali tem dragocene najdbe vedno preje, predno potujejo v skrinje zasebnikov.

Ako ima torej zbiranje že pri odraslih dvomljivo ceno, se mora o koristi zbiranja po otrokih še bolj dvomiti. Pri otrokih nuja odejstvovanje zbirateljske gorečnosti prve priložnosti k bližjim stikom s naravo.

Otroci pri tem spoznavajo mnogo predmetov in se tudi prisilijo, opazovati živali in rastline podrobneje in natančneje. Zbiranje prirodnopisnih predmetov prinaša torej resnično korist, ki se ne sme podcenjevati. Toda kako se dosega ta korist! Gotovo na škodo neštevilnih rastlin in živali, ki se ali po nespametnosti ali vsled zbirateljske besnosti uničujejo. Po našem mnenju se ta korist ne da primerjati z napravljeno škodo. Za načelno zbiranje je zlasti treba že gotove množice znanja. Zato bi se naj budilo zanimanje otrok do narode na drug način, otrok bi se naj seznanil preje s prirodnimi pojavi, šele h koncu bi se mu smelo dovoliti, zbirati. Že zato, da bi bilo vcepljeno otroku pravo spoštovanje do vsega, kar po zraku leta ali po zemlji lazi, imelo bi se omejevati zbiranje kar najbolj mogoče. Vsako zbiranje živali je spojeno z večjim ali manjšim mučenjem. Da, otroke, ki jih silimo zbirati, do mučenja živali celo vzpodbujamo, to se ne more nazirati kot pravo postopanje. In kako često se izprevrže zbiranje otrok! Vsak metulj, bodisi da je nov zastopnik ali ne, se takoj zasleduje, se vjame v mrežico in se polnoguljen nabode na iglico, na kateri se še dolgo zvija in trapi, predno ga osvobodi smrt od muk. Odkod more privzeti otrok ljubav k živečemu okoli njega, ako se mu dovoljuje tako brezsrčno in brezčutno ravnati z živalimi? Zbiranje otrok res večkrat ni nič drugega nego igrača. O tem dokazuje tudi osoda, ki dostigne marsikatero zbirko otrok. Kakor pri vsaki igri, tako oslabi silno često tudi gorečnost zbirateljeva, a zbirka se vrže z drugimi predmeti med ropotijo, kjer vsaj nekako koristi s tem, da služijo predmeti vsakovrstnim živalim v hrano. Ako pa premislimo dalje, da morejo nastati po takšnem zbiranju prirodnin vsi gori navedeni nasledki, se mora pritrditi, da se sme pestovati nagon do zbiranja pri otrokih le z največjo opreznostjo, če jim naj res koristi zbiranje glede na dušo in mišljenje.

Toda že pri otrokih bi se naj obračal smisel na vseobčnost. K temu pa ravno nuja priliko takozvani šolski muzej. Otroci naj se navajajo zbirati za to uredbo, ki služi višjemu namenu, a ne zase. Učitelj ima tu ob enem priliko, vesti zbiranje na pravo pot, a predvsem opozarjati otroke na to, kako se naj primerno postopa z najdbami in lovom; ima jim razlagati, kaj ima ceno in kaj je brez vrednosti. Kratko: učitelj lahko bedi nad vsem, kar se tiče zbiranja.

Ako si pa tudi založijo otroci lastno zbirko, jim ne smemo dovoliti, da bi zbirali brez namena, ampak ravno tu je treba kolikor mogoče paziti na njih postopanje, biti jim svetovalec in pomočnik in jih vzpodbujati, da bi shranili zbirko vedno v lepem redu. Ako prevzamejo to nadzorstvo stariši, storijo mnogo bolje, kakor da nadzorujejo njih šolsko delo. V poslednjem nadzorstvu se skriva često samo slavohlepnost starišev, ki hočejo, da bi bili njih otroci med prvimi učenci, ne gledé na to, ali imajo k temu tudi potrebnih zmožnosti ali ne; drugače pa jim odjemljejo zavoljo svoje slavohlepnosti vsako priliko, da bi se razvili do samostojnosti. Pustimo otroku popolno prostost, toda vodimo ga pripravno, tako da bo otrok to tako malo, kakor le mogoče, zapazil. Vodimo ga tam, kjer je potrebno, torej v našem slučaju pri zakladanju zbirke, ker ne more v šoli sprejeti potrebnih navodil in tudi nima izkustva odraslih oseb.

Toda tudi pri pravilnem zbiranju preostajajo še nekatere zadeve za premislek. Med drugimi vprašanji se nam vsiljuje tudi to, je li sploh neobhodno potrebno, da naši otroci zbirajo, da se seznanijo s naravo. Poglejmo takšno zbirko metuljev ali takšen herbarij! Je li to res prava narava? Zakaj mora biti rastlina stisnjena in posušena v herbariju, a otrok jo more videti svežo, živo! Tam jo vidi v svoji pravi podobi in na njenem prirojenem stališču vkupe z vsemi živimi prirodninami, s katerimi tvori zanimivo životno skupino, ki nam nuja dobro sliko o onih razmerah, ki bistvujejo v narodi med vsem živim in mrtvim. Poučujmo raje otroke z živim materijalom; tako bode tudi njih zanimanje mnogo hitreje probujeno in se globljeje ukorenini. Vse živo ima posebno privlačno silo za otroke, kakor tudi za odraslega. Ako smo obrnili enkrat otrokov pogled na žive živali in rastline, izginja sama po sebi večinoma vsa gorečnost do zbiranja ali se obrne do živih predmetov. To je pozdravljati, kajti vivariji, akvariji in terariji so po našem mnenju najboljše pripomočki, napolniti otroško dušo s pravim smislom za naravo in stvoriti v njej tudi močno podlago znanja.

Razgled.

Državna centrala učnih pripomočkov.

„Popotnik“ je bil pred dvema letoma prinesel mal članek o tej centrali. Danes hočemo pa podati kratek obris obnega zbora te centrale, ki se je vršil pretečeni mesec v risarski dvorani dekliske meščanske šole — Börssegasse — pod predsedstvom načelnika dvornega svetnika Rudolf Kleina. Iz poročila o delovanju društva posnamemo sledeče: Oddelek

„mineralogija“ je dovršen; dunajske šole so prejele 34.165 kosov mineralij za zbirke in 18.700 kosov mineralij za učence, a razne šole avstrijske države pa 24.023 kosov za zbirke. Seveda, ko bi se več vnanjih šol oglasilo, bi dobile tudi več kosov. Ustanovljajo se pa še oddelki: „botanika“, „zoologija“, „nazorni pouk“, „skioptikon (po fotografijah posneto slikanje-slike)“ in drugi.

Poročilo omenja dalje, da so dobili 4 udje te centrale štirimesečni dopust, da se bodo izučili v fotografiranju in ti bodo pozneje izdelovali primerne fotografije za razne učne podobe.

Prvo podobo za nazorni nauk „rudna gora“ je c. kr. naučno ministerstvo že odobrilo in sicer za srednje šole.

Kot nadaljno nalogo ustanovi ta centrala v XVIII okraju v neki meščanski šoli meteorološko postajo druge vrste; c. kr. naučno ministerstvo je dovolilo v to svrhu 200 K in tudi mestni svet je obljubil primerno podporo.

Preosnovana pravila — na podlagi kojih se ustanove po vseh avstrijskih kronovinah podružnice — je c. kr. ministerstvo že potrdilo. Prilično jih objavimo.

Zanimanje za to centralo je že sedaj prav ogromno, a upamo da se tisto podvoji, ko se preosnovi na podlagi novih pravil. Centrala upa pripomoči vsaki šoli do kolikor toliko ugodnih zbirk in ona hoče biti tudi nekaka posredovalnica raznih podjetij za učila. C. kr. finančno — kakor tudi železniško ministerstvo sta jo precej podprla, tako ima sedaj že za 60.000 K podarjenih stvari. Nakupila je pa centrala še le za 1200 K učnih pripomočkov. V zadnjih treh mesecih je pristopilo društvu 77 udov in vplačalo 1217 K.

Koncem občnega zbora spregovoril je nekaj prav umestnih besedi dež. šolski nadzornik dr. K. Rieger o tej centrali. Omenjal je, da se društvo nahaja še le dobro o povojih, a doseglo je že ogromno veliko in to dokazuje, kako velikansko moč ima združeno učiteljstvo.

Slovenskemu učiteljstvu priporočamo zopet, da naj se oklene tega podjetja. Vsaka šola na Slovenskem pristopi kot ud, vsaj donesek ni tako ogromen, in korist, katero imamo od tega društva, je gotovo desetkrat tehtnejša. Pouk brez nazornih učil se nam ravno tako dozdeva, kakor travnik brez cvetic.

J. Š—a.

Listek.

Komenskega „živi abecé“ v slovenskem jeziku.

Ljubljanska licealna knjižnica ima v rokopisu velik trijezični slovar novomeškega kapucineca Hipolita († 1722); ob koncu je rokopisu med drugim dodan Komenskega orbis pictus latinski, nemški in slovenski, brez naslova in ne da bil Komensky le imenovan; Kopitar misli, da je Hipolit slovenil po kateri izmed poznejših izdaj znamenitega dela, morebiti po nürnbergski z leta 1688. (Šafarik, Gesch. der südsl. Literatur I. 89, Kopitarjeva slovn. 85).

Začetek se slovenski glasi tako-le:

Váblenje k' vuku.

V.¹ prídi pobèè, vuči se zastopíti.

P. Kaj je tu? zastopíti.

V. Vse, kar je potrèjba prov zastopiti, prov sturíti, prov izreči.

P. Gdu bo mene leto vučil.

¹ V. je gotovo vučitelj (vučenik), P. pa pobič.

V. Jest z bugom.

P. V kakušni viži?

V. jest te bom vižal skuz vse riči: jest ti bom pokazal vse: jest ti bom imenoval vse.

P. Pole! tukaj sem, vižaj me v jimeni božjim.

V. Pred vsčjm moreš se vučiti enogube glasi, s katerih obstoji tu človešku govorjerje, katere te živali znajo ispodobiti in tvoj jezik zna sponašati inu tvoja roka mallati.

Potler pojdemo po svejtu inu hočemo ogledati vse reči; letukaj imaš enu živu inu samaglasnu Abecé.

Vrana krevka á á	mačka mevka nau nau
ovca bleja bé é é	voznik veka óóó
kobilica škriplje cí cí	pišče cevka pipi
dap (vdeb) kliče du du	kokovica peje kuku
otrok javka é é é	pas rinčí err
vejter piha fi fi	kača žvižga st
gus gagla ga ga	šoja ali pšega šraja tae tae
vusta dahnejo hah hah	sova čovini úú
miš cvili iii	zaje veuka vá
raca kvaka kha, kha	žaba reglja Coax (x)
vouk tuli lu ulu	osel rjove yyy
medved mermra mummum	obad brenčí ds ds (z).

Lep red si je izvolil učitelj: najprej vse pokazati, potem imenovati; glasove in njih znamenja je spravil v živo zvezo s stvarmi in s tem dobil zares „enu živu abecé“. Živalce so takó ljube že prav majhnemu otroku, njih glasovi ga zanimajo, ker se po svoji enakomernosti razločujejo od človeškega govora, a so mu sicer podobni, ker že otroka veseli le življenje, bistro in živahno.

Značilno je to, da je kapucinec Hipolit prestavil baš to epohalno delo Komenskega v slovenski jezik; to se je zgodilo v dobi, iz katere nam bije v oči le zaničevanje vsega posvetnega, ko so oblike obredov in navad zamorile slovenskega duha; in oče Hipolit se je lotil dela „češko-moravskega brata“, ki je bil preganjan kakor protestanti.

Oče Hipolit je sploh deloval bolj nego njegovi vrstniki na posvetnem polju; s tem priča njegov veliki slovar in po Bohoričevi posneta slovnica.

Ali bi bil tudi pri tej knjigi zmolčal ime pisateljevo, kakor iz previdnosti ni imenoval Bohoriča? Komenskega bi takrat pač prej spoznali nego Bohoriča.

Hipolit se je zanimal za mladino; slovnica mu je „studiosne iuventuti interioris Austriae specialiter dedicata“ (učeci se mladini Notranje Avstrije posebej posvečena). Njega je menda pred drugimi Slovenci prešinil duh, ki je v prvi polovici osennajstega veka jel prodirati tudi v Avstrijo: „jeli so šolniki bolj in bolj čislati modrega Komenskega nauke; jeli so se truditi, da bi temeljito preosnovali šolstvo, da bi poleg šol latinskih in visokih, pristopnih samo izvoljencem iz plemstva ali bodočim učenjakom, duhovnikom itd. osnovali tudi šole za narod sam, da bi se tudi bodoči kmet, rokodelce in trgovec naučil kaj koristnega“ piše Apih, Ustanovitev narodne šole na Slovenskem. Let. Mat. Slov. 1894, 225.

Hipolitova prestava je prva znamenita slovenska pedagoška knjiga.

Pozneje se je ukvarjal s prestavo enega dela tudi Vodnik,¹ za njim menda nikdo več.

Komenskega „živi abecé“ je menda tudi oče takim-le otroškim pesmicam, kakoršna je Levstikova „Psiček láje: hõv, hov, hõv!“

¹ Kopitarjeva slovnica 89—98.

Psiček laje: hòv, hov, hòv!	Koza vpije: mekeké!
Mačka mjavka: mrmrmjav!	Volk, volčica „dúdeldú“
Miška teče: tèk, tek, tèk!	Krava v senci ruce: mov!
Jaz (= mačka) jo gonim: pèk, pek, pèk!	Konjic vriska: ihahá!
Nadalje Levstikova: „Vrana pòje: korenják!“	
Vrana poje: korenjak!	Želna kliče: pív, piv, pív!
Vpod se glási: úp, up, úp!	Kukavica: kú, ku, kú!

Končno naj še omenim (narodno?) pesem „Prisluženo plačilo“, ki ima stalni refrain:

Moja kozka mekeke	Moja racka zmirom tacka	
Moja backa bebebe	Moja kokla špikla špokla	
Moja goska kriva noska	Pišence vali.	<i>Fr. Ilešič.</i>

Brezmernost prepovedi. K najnavadnejšim hibam v domači vzgoji se mora prištevat navada mnogih mater, svoje otroke vedno opominjati in jim vse prepovedati, četudi pripada marsikaj otroškemu življenju. Ni potem čuda, ako se navadi mladež na opomine in postane celo napram kaznim topa in nebrižna. Sledeča anekdota, katero pripoveduje po nekem ameriskem listu „Učitel“, to zadevo primerno ilustruje. Mati, ki se je odlikovala zlasti po pedanteriji in neobični strogosti, prosila je svojo sestro, da bi štela, kolikokrat se poslužila na dan besed „ne“ in „ni mogoče“ v občevanju s svojimi štirimi otroki v starosti 10, 7, 4 in 2 let. Ko so zvečer otroci odšli spat, je sestra povedala, da je slišala imenovane besede od 8. ure zjutraj do 8. ure zvečer 87krat. Mati pa je pri natančnem premotranju sama uvidela, da je bila polovica prepovedi nepotrebna. Odsihdob je mati bolje pazila na svoje prepovedi in kmalu se je uverila, da se vrši vzgoja otrok povoljnejše.

Največja mesta na svetu. Koncem leta 1899. je bilo na vsej zemlji 14 mest, ki so štela nad milijon prebivalcev in 27 mest, ki so štela čez 500.000 prebivalcev. Izmed prvih pripada na Evropo 6, na Azijo 5, na Ameriko 2. Iz drugih: 13 na Evropo, 7 na Azijo, 1 na Afriko, 5 na Ameriko in 1 na Avstralijo. Po množini prebivalstva si sledijo mesta v tej vrsti: London 4.460.000, Novi York 3.500.000, Pariz 2.843.000, Kanton 1.800.000, Berlin 1.745.000, Dunaj 1.646.000, Chicago 1.600.600, Tokio 1.350.000, Petrograd 1.278.000, Filadelfija 1.170.000, Moskva 1.040.000, Peking 1.008.000, Singau 1.002.000, Stambul 962.000, Tientsin 956.000, Kalkutta 900.000, Bombay 850.000, Rio Janeiro 830.000, Hangsahon 830.000, Buenos Aires 750.000, Glasgow 720.000, Hamburg 662.000, Liverpool 646.000, Budapešt 641.000, Varšava 640.000, Boston 606.090, Futschu 602.000, Kairo 581.000, St. Louis 556.000, Neapol 548.000, Manchester 543.000, Bruselj 535.000, Birmingham 516.000, Melbourne 511.000, Madrid 509.000, Amsterdam 507.000, Baltimore 505.000, Wutschung 503.000, Lion 502.000, Osaka 502.000. Teh 41 mest šteje 42.843.000 prebivalcev, ali 2-74% vsega zemeljskega prebivalstva (1.556.000.000 duš).

Pedagoški paberki.

Učiteljstvo in učiteljišča v Čelih. Po letnem poročilu za češko kraljestvo leta 1898—99., ki se je pred kratkim izdalo, deluje na Češkem 8841 (čeških, 5881 nemških, vkupe torej 14.732 učiteljev in 1580 čeških (15% učiteljstva češke narodnosti), 881 nemških (13%), vkupe 2461 učiteljic; učiteljstvo češke narodnosti ima torej 10.421 (60%), nemške narod-

nosti 6.762 (40%) članov, vseh pa je 17.183. Učiteljišč je bilo leta 1898—99. 12 čeških (54·5%), 10 nemških (45·5%); eno učiteljišče torej pride na 303·689 Čehov, a že na 215·901 Nemcev. Izmed čeških učiteljišč je moških 7 javnih, 1 zasebno z 1209 gojenci, ženskih pa 1 javno, 3 zasebne z 601 gojenkami. Zasebni ženski češki zavodi so: zavod kongregacije revnih šolskih sester pri Sv. Ani v Pragi, zavod Uršulink v Kutni gori in šolskih sester sv. Franciška v Hrudimu. — Nemških zavodov je 8 javnih z 1084 gojenci, ženskih pa 1 javen, 3 zasebni z 427 gojenkami; značilno je, da vzdržuje češko kraljestvo ravno toliko javnih učiteljišč za $\frac{2}{3}$ Čehov in $\frac{1}{3}$ Nemcev.

Šolski zdravniki v Berlinu. Berolinski mestni zastop je sklenil nastaviti 20 do 24 šolskih zdravnikov, ki bi skrbeli za higijeno v šolah in pregledovali otroke. O tem navaja „Narod a Škola“: Često se je o tem predlogu posvetovalo, a nikdar se ni ničesar dognalo. 1. junija pr. l. se je ustanovil za ta predmet poseben odbor, čegar predlogi so se v poslednji seji mestnega zastopa sprejeli. Mestni zastopnik Singer (socialni demokrat) podal je v debati najprepričevališke podatke. Sklepi mestnega sveta sicer še ne zadostujejo zahtevam higijene, a vendar se smejo smatrati kot lep začetek.

Sklepi pa so ti le: Zastop je pripravljen sprejeti 20—25 šol. zdravnikov za dve leti in pričakuje po izkustvih te dobe poročilo magistrata. Temelji za ustanovitev so ti: Za vsak šolski okraj se nastavi zdravnik, ki sme nadzorovati k večjemu 4 šole. Šolski zdravnik ima nalogo: 1. Preiskati otroke, ki nameravajo vstopiti v šolo, ali so k vstopu sposobni; 2. preiskati otroke, kateri so priporočani za posebno poučevanje radi telesnih fiziških nedostatkov, zlasti ako nimajo čuti kakšne hibe, ki bi zahtevale pomoč od specialnega zdravnika; 3. po zahtevi šolske komisije ali šolskega ravnatelja pregledati otroka, ki po naznanilu radi bolezni ne more v šolo; 4. podati pismeno poročilo a) o domnevanih ali opaženih nalezljivih boleznih, b) o domnevanih ali opaženih primanjkljajih šolskih poslopij in šolske oprave, ki utegnejo učiteljevemu ali učenčevemu zdravju škodovati; 5. Šolski zdravnik je zavezan, šolsko poslopje in šolske sobe po zglašenju pri ravnatelju ali med poukom ali po pouku pregledovati in higijeniške nedostatke naznaniti; 6. uradno se vršeca pregledovanja sme samo z dovoljenjem šolske deputacije objaviti. 7. Šolski zdravniki se bodo sklicevali k posebnim posvetovanjem, katera bode vodil član šolske deputacije. 8. Šolski zdravnik mora stanovati blizu šole. Od vsake šole dobi na leto 500 Mark“. — Ti predlogi so se sprejeli z 79 proti 18 glasom.

O srbskem šolstvu. Šolska omika je v Srbiji še prav malo razširjena, četudi se more vsako leto konstatovati napredek. Čitati in pisati zna samo 11% vaškega prebivalstva, v mestih so odstotki večji. Napredek predočuje ta pregled:

Leta:	Od 1000 preb. čita in piše:	Šol je:	Učencev:
1884	94	617	45·431
1880	112	714	65·660
1895	139	977	90·004

Zanimivo je, da znanje čitanja in pisanja ne napreduje soglasno z naraščanjem učencev. Mnogo otrok pozabi po dolgoletnem težkem delu brez knjig vse, kar so se v šoli učili. Kdor pa bi po tem sodil duševne zmožnosti srbskega naroda, bi se motil.

Šolstvo v New-Yorku. Leta 1899. se je izdalo v New-Yorku za šolska poslopja 3,107.000 dolarjev (15 mil. K), a ves šolski proračun jo bil 15,316.865 dolarjev (nemara 75 mil. K). Za leto 1900 zahteva „vzgojni svet“ povišanje proračuna na 23,000.000 dol. (115 mil. K). Razen tega se je lani iz privatnih virov izdalo 93 mil. dolarjev (465 mil. K) za šole, knjižnice in umetniške institucije. Nek bogat američan, po imenu Carregit, je ustanovil leta 1899. s 4 mil. dolarji (20 mil. K) 16 knjižnic. Povsod se torej trudijo, omiko in prosveto spremeniti v last vsega vesoljnega ljudstva. „Narod a Škola“.

Izpitni na Kitajskem. Kitaj je edina država na svetu, kjer se napredki omike in civilizacije deloma ne sprejemajo, deloma pa monstrozno premenijo.

Učenci položijo po dokončanju tamkajšnjih srednjih šol 3 izpite. Prvi se imenuje Sieon Tsui (izpit zrelosti) in traja 15—20 dni, drugi se imenuje Kujes (višji), se vrši tri leta po prvem in traja 5 dni, čez dve leti pa nastopi Tsin-che (dokončanje uka) ki traja takisto 5 dni. Ti izpiti se vršijo z nepopisno pedanterijo in pod najstrožjim nadzorstvom v posebnem poslopju, Kong-Yuen, kamur se zapira vsak dijak v posebno celico za ves izpit. Straže stoje na hodnikih, na dvorišču in okoli hiše, da bi kandidat ne mogel goljufati; hrano dobivajo iz kuhinje, ki se nahaja v poslopju.

Kakor težavno je položiti tu izpit, je razvidno iz seznamov iz prejšnjih let. V Nankingu je bilo izmed 20.000 kandidatov samo 142 spoznano zrelim, v Tschou-Tou izmed 18.000 samo 80, za naslov Tsin-che se je trudilo 14.331 kandidatov, a samo 95 jih je prejelo diplomo.

Skrb za glupce je v drugih državah večja nego pri nas, kjer se skoro nič ne stori za te siromake. V Franciji, Angliji in na Nemškem so urejeni posebni zavodi za bebe, v katerih se ti lečijo po najnovejših uspehih lekarstva in pedagogike. Največji zavod je v Bicetru pri Parizu, čegar ravnatelj je dalekoznan dr. Bourneville. Zavod ima 460 ležišč in pri njem se nahaja tudi penzionat s 6 paviljoni. Razen drugih priprav je tu tudi šola, telovadnica, bolnišnica, šolski muzej, oddelek za hydroterapijo in silno bogat muzej anatomske-pedagoški. Za dekleta je poseben zavod, imenovan „Fondation Vallée“ v Bicetru, ki je enako urejen. Zdravnik je tu ravnatoko prosluli dr. Voisin. — Največji zavod za bebe na Nemškem se nahaja v Dalldorfu pri Berlinu, kateremu je ravnatelj dr. Sander. Čuditi se moramo, da na Avstrijskem nimamo takšnega zavoda, čeprav bi bilo silno potreben.

Kronika.

Tajna kvalifikacija. Da tajna kvalifikacija dejstvuje silno slabo na razvoj šolstva, je priznana stvar. Zato se pa trudi učiteljstvo v vseh deželah vplivati na okrajne šolske svete v tem smislu, da se odstrani ta cokolja pri našem vozu. V Opavi je ravnokar tajna kvalifikacija izginila. Želeti bi bilo v interesu šolstva, da se pokažejo tudi slovenski okrajni šolski sveti med prvimi, ki pomorejo učiteljstvu do moralnega sojenja njegovega delovanja.

50.000 Mark je dovolil mestni magistrat — pa ne ljubljanski — temveč berlinski za obisk svetovne razstave v Parizu za mestne uradnike, učitelje in delavce. — Dujajski mestni svet je pa razpisal 5 potnih podpor po 600 K za učitelje in učiteljice v isti namen.

— a.

Proučavanja žen na Švicarskem. V zimskem tečaju leta 1898/9 je bilo na švicarskih vseučiliščih (Curih, Basileja, Bern, Lausanne, Geneva in Freiburg) in na akademiji v Neuenburgu 937 studentk. 555 je bilo vpisanih rednih poslušalk, 382 pa izvanrednih. Največ jih je bilo v Genevi (292). Iz Rusije jih je bilo 353, iz Nemškega 53, iz Švicarskega 82, iz Bulgarije 25, iz Avstrije 9, iz Ogrske 6, iz Srbije 7, iz Rumunije 4, iz Holandije in Anglije po 3, iz Italije in Norveškega po 1, iz Azije 17, iz Sev. Amerike 7, iz Afrike 1. Učile so se najbolj medicino in filozofijo.

Statistika analfabetov v Evropi. Po seznamih vojaških novincev za leto 1898. sestavlja je neki holandski list sledečo statistiko analfabetov: Izmed 1000 novincev ne zna pisati v Skandinaviji 4, na Švicarskem 5, na Danskem 8, na Nemškem 12, v Franciji 123, v Angliji 127, v Belgiji 154, v Avstrijsko-ogrski monarhiji 388, v Italiji 480, v Španiji 720, v Rusiji 810, v Turčiji 830.

Telovadni nadzornik. Bavarsko učiteljstvo je predložilo nemškemu državnemu zboru projekt za ustanovitev deželnih nadzornikov za telovadbo, ki bi prejemal iste dohodke kot ravnatelj srednje šole.

